

Kalábová, Lenka

"Grimmische Collection Original Zeichnungen und Architectur Bücher" : knižní a grafická pozůstalost Františka Antonína Grimma v Rájci nad Svitavou

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná. 2007, vol. 56, iss. F51, pp. [85]-126

ISBN 978-80-210-4657-3

ISSN 1211-7390

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110496>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

LENKA KALÁBOVÁ

**„GRIMMISCHE COLLECTION ORIGINAL ZEICHNUNGEN
UND ARCHITECTUR BÜCHER“**

**Knižní a grafická pozůstalost Františka Antonína Grimma
v Rájci nad Svitavou**

„Die zufälligen Regeln können sie aus den besten Mustern des Alterthums, aus dem Vitruvius und den besten neuern Baumeistern nehmen, ohne deren genaueste Beobachtung als schlechterdings nothwendig anzupreisen.“

Johann Georg Sulzer, *Allgemeine Theorie der schönen Künste* I, Leipzig 1792.

V uměleckohistorické literatuře bylo nejméně jednou zopakováno, že v zámku Rájec nad Svitavou a v Moravské galerii v Brně se dochovala pozoruhodná kolekce plánů, manuskriptů, grafických listů a architektonických knih, které shromáždil brněnský inženýr a architekt František Antonín Grimm (1710–1784).¹ Její majitel není interpretován jen jako architekt – „tvůrce rokokově klasicistní architektury na Moravě spojující tradici podunajského barokního stavitelství s prvky francouzské klasiky“, ale také jako prostředník k obsáhlému konvolutu plánů.² Jádrem tzv. Grimmovy sbírky, jak ji charakterizoval již Jiří Kroupa, neobsahuje „*nic specificky lokálního, případně moravského. Je to skutečně sbírka, která vznikla na sklonku působení italského ‚modu‘ ve střední Evropě 17. a 18. století.*“³ Grimmův sbírkový

¹ Za mnohé podněty k tomuto článku děkuji prof. PhDr. Jiřímu Kroupovi, CSc. a Mgr. Petrovi Ingerle. Poprvé byla tzv. Grimmova sbírka prezentována a interpretována Jiřím Kroupou na výstavě *František Antonín Grimm architekt XVIII. století*, kat. výst., Brno – Kroměříž 1982. Viz též Jiří Kroupa, František Antonín Grimm. Architektura moravského osvícenství a její sociální pozadí, *Studie Muzea Kroměřížska '81*, 1982, s. 13–38. – Idem, Odlesk doby Františka Antonína Grimma, *Technický magazín* XXVI, 1983, s. 34–39.

² Věra Naňková v recenzi k výstavě František Antonín Grimm – architekt 18. století (1982) uvádí výčet literatury, ve které byly publikovány plány z Grimmovy pozůstalosti (Václav Richter, Zdeněk Kudělka, Jiří Kroupa, Hellmut Lorenz, Wilhelm Georg Rizzi); viz Věra Naňková, Výstava František Antonín Grimm, architekt XVIII. století (rec.), *Umění* XXXI, 1983, s. 179–181. Součástí Grimmovy sbírky jsou např. jeho kopie dnes neznámých nebo neznámých italských plánů, pozůstalost boloňnského dekorátora, divadelního inženýra a architekta Antonia Maria Nicolò Beduzziho (1675–1735), případně plány, které se vztahují ke stavbám českého radikálního baroku.

³ Jiří Kroupa, František Antonín Grimm v Římě, *Opuscula historiae artium* F 46, 2002, s. 10.

celek je výjimečný a ojedinělý, protože v moravském prostředí není k dispozici obdobná fyzicky dochovaná pozůstalost architekta; o uměleckých a knižních sbírkách zdejších výtvarných umělců jsme lakonicky informováni jen prostřednictvím archivních soupisů, pozůstalostních inventářů.⁴ Tuto sbírku je možné zařadit do kontextu s jinými evropskými kolekcemi architektů, jako je například pozůstalost římského architekta Carla Fontany (1638–1714) uložená v Royal Library ve Windsor Castle, kolekce plánů severoitalského architekta Domenica Martinelliho (1650–1718) v italské Luce, polská sbírka německého architekta Tylmana van Gameren (před 1630–1706). Jednu z nejrozsáhlejších knihoven, která obsahovala nejen architektonické traktáty a grafické listy, ale také rukopisné zprávy o významných slavnostech na evropských dvorech, shromáždil švédský architekt Nikodemus Tessin ml. (1654–1728), která je dnes součástí Bibliothek Royal ve Stockholmu. Obdobné knižní sbírky v pozůstalostech architektů, téměř soudobé s Grimmovou, jsou však doloženy v německém prostředí. Na tento druh sběratelství v Německu v první polovině 18. století nejnověji poukázal Martin Engel v interpretaci pozůstalostního inventáře obsáhlé knihovny pruského dvorního architekta Geoga Wenzeslawa von Knobelsdorff (1699–1753), který působil ve službách krále Friedricha Velkého jako umělecký poradce a architekt.⁵ Jako analogické dobové příklady uvádí pozůstalostní soupis drážďanského dvorního architekta Matthäuse Pöppelmana (1662–1737), knihovnu Jeana de Bodt (1670–1745), architekta a inženýra působícího v Sasku a Prusku. Mainzer Stadtbibliothek uchovává některé knihy o pevnostním stavitelství z majetku Maximiliana von Welsch (1671–1745). Rozsáhlou soukromou knihovnu, o které implicitně referuje tištěný aukční soupis z roku 1804, shromáždil také například dvorní architekt saského dvora Balthasar Neumann (1687–1753).

– Idem, Der Architekt Franz Anton Grimm (1710–1784) – ein „Privatakademiker“ zwischen Brünn, Wien und Rom, in: Friedrich Polleroß (ed.), *Reiselust & Kunstgenuss. Barockes Böhmen, Mähren und Österreich*, Petersberg 2004, s. 157.

4 K inventáři umělecké pozůstalosti sochaře Ondřeje Schweigla viz mj. Cecílie Hálová–Jahodová, Sochařská rodina Schweiglů v Brně, *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university* F 12, 1968, s. 59–78. K uměleckým knihám v pozůstalostech českých malířů, především v pozůstalostním spise pražského malíře Jana Quirina Jahna (1739–1802) viz Lubomír Slaviček, *Potřebné knihy? Ikonografie, knihy emblémů a artifex doctus v Čechách na konci 18. století*, in: Bekeť Bukovinská – Lubomír Slaviček (ed.), *Pictura Verba Cupit. Sborník příspěvků pro Lubomíra Konečného*, Praha 2006, s. 79–93. Zdeněk Hojda se pokusil o zmapování knih o architektuře ve staroměstských a malostranských privátních knihovnách v 17. století na základě pozůstalostních inventářů. Mezi excerpanými pozůstalostními soupisy se objevily také knihovny umělců (pražský právník a malíř Karel Škréta ml., malíř Jan Hesler, sochař Adam Kulík) a zemských měřičů a geometrů; viz Zdeněk Hojda, „Die Architectur ist das schönste und nützlichste nach denen Litteris“ (Knihy o architektuře v pražských měšťanských knihovnách 17. století), in: Miloš Polívka – Michal Svatoš (ed.), *Historia docet. Sborník příspěvků k počtům šedesátých narozením prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.*, Praha 1992, s. 115–125.

5 Martin Engel, Die Bibliothek des preußischen Hofarchitekten Georg Wenzeslaus von Knobelsdorff, *Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte (Barock in Mitteleuropa. Werke – Phänomene – Analysen. Hellmut Lorenz zum 65. Geburtstag)* LV/LVI, 2006/2007, s. 435–458.

Soustředěné zhodnocení a systematickou interpretaci Grimmovy plánové sbírky již v několika studiích a článcích přinesl Jiří Kroupa a vymezil v ní tři základní architektonické systémy, které mají původ na přelomu 17. a 18. století: římský monumentální barok, český radikální barok a tvorba austroitalů. Autorovi se současně tato sbírka stala prostředkem k výkladu barokní architektonické teorie, a to především římské akademické praxe, a k interpretaci proměn projekčních zvyklostí – architektonické „*practicy*“ – architektů na Moravě v 17. a 18. století.⁶ Tento příspěvek je jen doplněním k biografii Františka Antonína Grimma jako sběratele uměleckých knih a grafiky a jistým pokusem o dourčení obecného konstatování umělecko-historické literatury o rozsáhlé Grimmově knižní sbírce, která se dochovala v salmovském zámku v Rájci nad Svitavou. Chtěla jsem podat co nejúplnější přehled knižních svazků z Grimmovy pozůstalosti, které se podařilo v rájeckém knihovním fondu a v Moravské galerii identifikovat.⁷

Náhled do knihovny Františka Antonína Grimma umožňuje nedatovaný rukopisný soupis uvozený titulem „*Grimmische Collection Original Zeichnungen und Architectur Bücher*“, který byl vložen v jednom z architektonických konvolutů plánů.⁸ Seznam je rozdělen do dvou částí, první oddíl zahrnuje rukopisy, mezi kterými jsou vyjmenovány i svazky Grimmových plánů, druhá rozsáhlejší část obsahuje knihy a, jak uvádí podtitul, také grafické plány. Toto rozdělení je jediným zřejmým jednotícím hlediskem; jednotlivé tituly jsou seřazeny bez jakýchkoli kritérií, ať již podle tematického zřetele nebo podle formátu, jak je obvyklé v jiných dobových inventářích knihoven, ani podle abecedního pořádku, ani není uvedeno například jejich cenové ohodnocení. Bohužel i samotné bibliografické údaje jsou nedostatečné a vágní; obvykle se omezují jen na neúplný titul (mj. *Parallele de l'architecture antiche, Directione de Fiume, Traite d'architecture moderne*), ojedinele je ke zkrácenému názvu knihy připojeno i jméno autora – *Perspectiva di Serlio Bolognese* nebo *Regola degli 5 ordini di Vignola*.

Seznam manuskriptů, který sestává ze třinácti položek, je velmi neurčitý a nevypovídá o jakémkoli uspořádání plánové části Grimmovy sbírky. Je zřejmé, že František Antonín Grimm měl architektonické plány a kresby svázané do čtyř velkých a čtyř menších konvolutů, další dva soubory jsou popsány velmi

⁶ Viz např. Kroupa 2002 (pozn. 3). – Jiří Kroupa, Architektonická „*pratica*“, Accademia di San Luca a nový způsob architektonického projektování na Moravě po roce 1700, in: idem, *Umělci, objednavatelé a styl. Studie z dějin umění*, Brno 2006, s. 35–56.

⁷ Na rukopisy z Grimmovy pozůstalosti upozornil již František Čáda a zařadil je do svého katalogu rukopisů rájecké knihovny; viz František Čáda, Rukopisy knihovny státního zámku v Rájci nad Svitavou, *Sborník Národního musea v Praze*, řada C – literární historie I (1956), zvláštní číslo, 1957, kat. č. 66, 67, 72–75, 82, 83. Nejnověji k rukopisům a architektonickým knihám z Grimmovy pozůstalosti viz Petr Ingerle, Poznámky k ikonografii perspektivy a roli perspektivních traktátů ve struktuře barokního „obrazu světa“, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně*, 60, 2004, s. 95–111.

⁸ Moravská galerie v Brně, sbírka staré kresby a grafiky, inv. č. B 14945. Přepis rukopisu byl poprvé publikován v katalogu výstavy věnované dílu Františka Antonína Grimma, viz Marie Dohnalová, Grimmova sbírka, in: Kroupa (pozn. 1), s. 11.

povšechně jako různé architektonické plány a originální výkresy, další ze svazků je charakterizován pouze jako rozmanitost – *Miscelanea*, konvolut grafických listů je uveden francouzským popisem *Recueil des estampes et desseins*. Jen titul *Architectura militaire* reflektuje název vyvázaného konvolutu Grimmových plánů fortifikací a map z roku 1741, který se dochoval v knihovně rájeckého zámku [Liber 170]. Další uvedené rukopisy je možné i přes nepřesnost názvu vztáhnout ke konkrétním dílům, například *Wie man die horologia machen soll* [Liber 178], *Die Fünf Species die Regula Detri in gantzen undt gebrochenen Zählen* [Liber 164]. Soupis zaznamenává v oddílu tištěných knih 59 titulů, u vícedílných svazků se odkazuje na jejich počet, například Rossiho *Studio d'architettura civile* a desetidílné dílo Giuseppe Vasi da Corleone *Delle magnificenze di Roma antica e moderna*. Autor seznamu však nebyl důsledný: některé dvoudílné knihy jsou rozepsány do dvou položek bez vzájemné souvislosti a odkazu, jako v případě dvousvazkového traktátu Jacquese Françoise Blondela *Cours d'architecture* [Liber 36–37] nebo jiného jeho spisu *De la distribution des maisons de plaisance* [Liber 40–41], jehož první díl je v Grimmově soupise uveden patrně pod zkráceným podtitulem *Traité d'architecture moderne*.

Grimm si své svazky, a to jak rukopisy a svázané plány, tak knihy, důsledně opatroval psanou vlastnickou poznámkou s pořadovým číslem a podpisem, a to obvykle na prvních listech textů nebo na titulním listu, či dedikaci. Samostatnými pořadovými čísly popisoval i vícesvazková díla; kupříkladu Vasiho desetidílné dílo nese pořadí Liber 18–27. Tyto přípisy udržují uzuální tvar: *Liber ... Frantz Antoni Grimm*, který výjimečně rozšířil o poznámku, jako například na titulním listě nákladného vydání traktátu o římských antických stavbách od Antoina Desgodetze (*Les edifices antiques de Rome*, Paříž 1682) si poznamenal: „*dieses ist das tüerste und rahrste Buch eibekomen, und sehr Preciosist*“⁹. K jednotnému označení sbírky došlo zřejmě až dodatečně, přípisy charakterizuje jednotný rukopis. Některé z knih, které jsou patrně architektovy nejstaršími akvizicemi, nesou mimo jiné, ještě starší přeškrtnuté Grimmovy rukopisné vpisky, které udávají jinou číselnou řadu, někdy zde byly připsány také jejich ceny. Druhý obrazový díl Le Clercova traktátu *Traité d'architecture* (Paříž 1714) byl patrně první Grimmovou akvizicí se starým popisem *No 1. Franc. Grim*. Všechny knihy z Grimmovy pozůstalosti jsou také opatřeny ex libris knížete Karla Josefa ze Salm Reifferscheidtu (ve vavřínovém věnci monogram CPS, tj. Carolus Princeps Salm, pod knížecí korunkou a chronogramem 1796).⁹ U některých svazků nacházíme na hřbetě ještě papírový štítek s rukopisným přípisem titulu, případně obdobná informace se objevuje i na štítku druhotně nalepeném na zadním přidešti.

Nedatovaný seznam tzv. Grimmovy sbírky však neprozrazuje žádné informace o okolnostech jeho sestavení. Grimmova specializovaná odborná knihovna nebyla jen soukromou uzavřenou sbírkou, Grimm ji zpřístupňoval svým oborovým kolegům. O dobovém povědomí a zájmu o tuto kolekci, jejíž osud byl sledován

⁹ Bohumír Lifka, K dějinám salmovské knihovny v Rájci nad Svitavou, *Sborník Národního musea v Praze*, řada C – literární historie (1956), zvláštní číslo, 1957, s. 5.

i po architektově smrti, explicitně vypovídá záznam moravského historiografa Jana Petra Ceroniho, který připisuje k architektově biografii, že „*brachte er [Grimm] nebst ergehobten gegründeten Känntnissen auch ein große Sammlung von den erlesensten ausländischen architektonischen Zeichnungen und Kunstbüchern, welche manchen Maurer-, Zimmer Meister zum Muster und seiner weitgehend Ausbildung dienten. [...] Seine Sammlung von Zeichnungen und Gips Abgüsse kaufte nach seinem Tode der Fürst Karl von Salm-Reifferscheidt und sind in Raitz.*“¹⁰ Grimmovu sbírku symptomaticky získal patrně v osmdesátých letech 18. století starohrabě a kníže Karel Josef Salm-Reifferscheidt (1750–1838),¹¹ příslušník osvícenské aristokracie na Moravě, spoluzakladatel brněnské zednářské lóže „U vycházejícího slunce“, jeden z významných sběratelů uměleckých děl a diletující architekt. Teoretický i praktický zájem knížete o architekturu a geometrii – v rájecké plánové a grafické sbírce jsou uloženy i jeho diletující architektonické kresby – byl jen jednou částí jeho širokého intelektuálního zájmu. V rájecké knihovně, jejímuž budování věnoval soustředěný zájem (kromě Grimmovy kolekce také získal početný knižní soubor z pozůstalosti moravského zemského advokáta a bibliofila Viléma Alexandra Baulase a rady pražského apelačního soudu Franze Antona Nella z Nellenburgu), shromáždil nejen knihy o umění, ale i z dalších vědních disciplín: tituly z esoterických oborů jako magie, kabala a démonologie aj. Jiné svazky reflektují aristokratův zájem o exaktní vědy, matematiku a geometrii, technologii, botaniku, geografii a medicínu. Knihovnu obohatil také o právnické spisy; příznačně v Rájci nechyběly ani texty francouzských osvícenců.¹² Architektovu pozůstalost již zakoupil jako ucelený soubor, protože mezi jinými knižními akvizicemi Karla Josefa objevujeme opakující se tituly. Mezi knižními svazky, které bylo možné v rájeckém knihovním fondu identifikovat a které odpovídají popisům v rukopisném seznamu, a vlastním Grimmovým číslováním knižních děl je značná disproporce. Soupis, který tvoří

¹⁰ Jan Petr Ceroni, *Skizze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren und österreichischen Schlesien* III, Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA Brno), fond G 12 – Ceroniho sbírka, inv. č. I–34, fol. 80; citováno dle Kroupa 1982 (pozn 1), s. 37.

¹¹ K osobě Karla Josefa Salm-Reifferscheidta viz Jiří Kroupa, *Alchymie štěstí. Pozdní osvícenství a moravská společnost (1770–1810)*, Brno – Kroměříž 1987 (Brno 2006²). – Michal Konečný, *Stručné dějiny knižat ze Salm-Reifferscheidtu*, s. 1., s. a.

¹² K rájecké knihovně viz např. Luboš Antonín, Rájec nad Svitavou (Raitz), *Schloßbibliothek*, in: *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa II. Tschechische Republik. Schloßbibliotheken unter der Verwaltung des Nationalmuseums in Prag*, Hildesheim – Zürich – New York 1997, s. 172–174. – Adrien Balbi, *Essai statistique sur les Bibliothèques de Vienne précédé de la statistique de la Bibliothèque Impériale*, Wien 1835, s. 108, 113. – Christian d’Elvert, *Die Bibliotheken und andere wissenschaftliche Kunst- und Alterthums-Sammlungen in Mähren und österreichisch Schlesien, Schriften der historisch-statistischen Sektion der k. k. mährisch – schlesischen. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde* 1852, s. 118. – Bohumír Lifka, *Empirová zámecká knihovna na Rájci*, in: Václav Richter (ed.), *Rájec nad Svitavou. Státní zámek a okolí*, Praha 1953. – Idem, *Knihovny státních hradů a zámků*, Praha 1954. – Idem, *Zámecké, hradní a palácové historické knihovny v českých zemích ve sféře Národního musea, Časopis Národního musea* 124, 1955, č. 1, s. 92. – Zifka (pozn. 9) 1957, s. 5–12.

pouze 72 položek, představuje již výběr z původní Grimmovy kolekce, která čítala minimálně 183 svazků (nejvyšší identifikované pořadové číslo nese manuskript *Liber 183, Perspectiv-Reiss-Kunst*), a zachycuje pouze tu část sbírky, která byla přenesena do rájeckého zámku. Původním počtem svazků je tento oborově specializovaný knižní celek analogický například s knihovnou vídeňské akademie umění, jejíž soupis z roku 1791 zaznamenává celkem sto osmdesát knižních titulů;¹³ svým rozsahem i obsahem může konkurovat také aristokratickým sbírkám: knihovna olomouckého biskupa Karla II. z Liechtensteinu-Castelkorna obsahovala podle inventáře z roku 1691 šedesát sedm knih, které pojednávají o uměleckých problémech.¹⁴ V knižní sbírce sběratele a mecenáše Jana Adama z Questenberka, kterou shromáždil v jaroměřickém zámku, najdeme v roce 1752 kolem dvou set titulů, mezi kterými jsou zahrnuty traktáty o architektuře, spisy o umění, knihy o zahradní architektuře i praktické příručky zahradnictví, geometrické a matematické příručky, spisy o konstrukci slunečních hodin a kompasů, ale také emblematické knihy a grafická alba.¹⁵ V pozůstalostním katalogu svobodného pána Amanda Petřvaldského z Petřvaldu (1762) se nenachází více jak sto bibliografických údajů k architektonickým traktátům, knihám o umění a zahradní teorii.¹⁶ Knižní svazky s obdobným obsahem byly vlastní každé aristokratické knihovně, některé tituly jsou víceméně symptomatické všem knižním sbírkám, i když rozdílného rozsahu (Vitruviovy knihy o architektuře, Albertiho traktát o architektuře, Pozzova příručka o perspektivě, Vignolova a Serlioova teoretická díla).

Největší, reprezentativní podíl svazků v Grimmově knihovně tvoří italské tisky, dále knihy z německých vydavatelství, téměř shodným počtem jsou zastoupeny francouzské publikace, které doplňují pouze čtyři latinská díla. Převážná většina

¹³ Srov. Slaviček (pozn. 4), s. 82.

¹⁴ Inventář knihovny v kroměřížském zámku, datovaný 1691, *Catalogus Librorum, qui in Sua Cestitudinis Episcopi Olomucensis Bibliotheca reperiuntur. Conscripti die 9. Aprilis 1691*, Arcibiskupská knihovna Kroměříž, sign. 12080. Knihami o umění v kroměřížské knihovně olomouckého biskupa Karla z Liechtensteinu-Castelkorna se zabývala Radmila Pavlíčková. Ve své interpretaci vychází z biskupova inventáře knihovny z roku 1691 a potvrzuje „v literatuře tradovanou představu o Karlu z Liechtensteinu-Castelkorna jako poučeném, neobyčejně vzdělaném“ stavebníkovi. Viz Radmila Pavlíčková, *Sídla olomouckých biskupů. Mecenáš a stavebník Karel z Liechtensteinu-Castelkorna 1664–1695*, Olomouc 2001, s. 16–19.

¹⁵ MZA Brno, fond C 2 Tribunál – pozůstalosti 1636–1783, sign. Q 6, pozůstalostní inventář po Janu Adamovi z Questenberga (†1752), katalog knihovny v zámku v Jaroměřicích nad Rokytanou, fol. 24–95b. Krátký komentář k uměleckým knihám z nedochované knihovny Jana Adama z Questenberga v jaroměřickém zámku podal Alois Plichta, Jaroměřická obrazová sbírka. Jaroměřické inventáře, in: Alois Plichta (ed.), *O životě a umění (Listy z jaroměřické kroniky 1700–1752)*, Jaroměřice nad Rokytanou – Brno 1974, s. 344–345.

¹⁶ MZA Brno, fond C 2 Tribunál – pozůstalosti 1636–1783, sign. P 103, Inventář alodiálu na panství Střílky, Cetechovice, Dolní Moštěnice, dat. 19. listopadu 1762, soupis knihovny fol. 75–98. Martin Pleva, Knižní kultura moravského šlechtického rodu Petřvaldských z Petřvaldu v 17. a 18. století. (Co přinesl archivní výzkum), in: Jitka Radimská (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. *Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles „Le lecteur et sa bibliothèque“*. *Zur Erforschung der Schloss-, Bürger- und Kirchenbibliotheken „Der Leser und seine Bibliothek“*. *Opera romanica* 4, 2003, s. 255–280.

knih dobou svého vydání spadá do Grimmovy současnosti, 19 svazků pochází ze 17. století, nejstaršími Grimmovými knižními akvizicemi jsou klasická díla teorie architektury vydaná v polovině 16. století (Vitruvius, Alberti, Sebastiano Serlio). Tematickou skladbu Grimmovy knihovny tvoří klasické architektonické teorie (Alberti, 1565 [*Liber 28*], Sebastiano Serlio [*Liber 43*], François Blondel [*Liber 36, 37*]), eklektické praktické architektonické příručky s ilustracemi modelových řešení (Daniel Stettner, Johann Vogel, 1708 [*Liber 92*]), díla specializovaná na vojenské stavitelství a fortifikace (Bernard Belidor, 1729 [*Liber 39*], Adam Freitag, 1642 [*Liber 106*], Leonhard Christoph Sturm, 1718 [*Liber 107*]), publikace pojednávající o specifických inženýrských stavbách – jako například o regulacích říčních toků, o konstrukci vodních staveb, mostů (Giovanni Battista Baratteri, 1656 [*Liber 69*], Famiano Michelini, 1664 [*Liber 46*], Leonhard Christoph Sturm, 1715 [*Liber 108*]), traktáty o perspektivě (Sebastiano Serlio, 1560 [*Liber 43*], Vignola, 1644 [*Liber 81*], Vredeman de Vries, 1604–1605 [*Liber 115*], Andrea Pozzo, 1708–1709 [*Liber 85*]), opis německého vydání učebnice perspektivy francouzského jezuita Jeana Baptisty Dubreuila [*Liber 183*]),¹⁷ matematické a geometrické tituly (překlady a komentáře Eukleida z konce 17. století). Významný díl architektovy knihovny tvoří díla o soudobé architektuře, obsáhlá grafická kompendia s ukázkami italské, především římské architektury (Domenico de Rossi, Filippo Bonanni, Girolamo Fonda, Giuseppe Vasi, Johann Jakob Sandrart, Ferdinando Ruggieri). Obsah Grimmovy knižní a grafické sbírky odkazuje na skutečnost, že původ základu sbírky je spjat s architektoým studiem ve Vídni, kde se nejprve zapsal na Akademii do malířské ateliéru Jacoba van Schuppenni a poté přestoupil do vojenského ateliéru Donata Felice d'Allia (1730–1733), a studijními cestami do Francie (1739–1741), Německa a především do Říma (třicátá léta), kde pracoval v ateliéru Nicola Salviho.¹⁸

Teorie antické architektury je zastoupena Vitruviovými *Deseti knihami o architektuře*, a to v nejpreciznější edici 16. století, v italské komentovaném překladu humanisty Daniela Barbaro, který byl vydán v Benátkách roku 1556 [*Liber 14*].¹⁹ Grimm vlastnil také Albertiho traktát o architektuře, zásadní architektonickou teorii raného novověku: druhé vydání v italském překladu Cosima Bartoliiho z roku 1565, které bylo rozšířeno o ilustrace a kterým se zpřístupnila recepce Albertiho teorie [*Liber 28*].²⁰ Serliovo teoretické dílo je v Grimmově knihovně zastoupeno IV. knihou, kterou byla založena tradice samostatné teorie o sloupových kánonech, v překladu od Pietra Coeckeho van Aelst z roku 1542 [*Liber 95*]. Současně v architektově knihovně nacházíme také mladší italskou edici Serliova architektonického traktátu [*Liber 43*], která obsahuje druhou (o perspektivě), třetí (o antických stavbách) a čtvrtou knihu (Benátky, 1560–1562).

¹⁷ Viz Ingerle 2004 (pozn. 7), s. 98–100.

¹⁸ K biografii Františka Antonína Grimma a jeho studijním cestám srov. zejména práce Jiřího Kroupy; viz pozn. 1 a 3.

¹⁹ *Papierpaläste. Illustrierte Architekturtheorie des 15. bis 18. Jahrhunderts*, kat. výst., Leipzig 2005, kat. č. VI.

²⁰ *Ibidem*, kat. č. III.

Do linie traktátů o architektonických řádech z Grimmovy knižní kolekce patří i teoretické dílo architekta a teoretika Vignoly, které Grimm získal v podobě sekundární „náhražky“ – kombinace rukopisných textů a grafických listů. Titulní list, dedikace a ilustrace pocházejí z italského vydání *Regola delli cinque ordini d'architettura* (Siena 1635 [Liber 15]) a rukopisné textové pasáže k vyobrazením jsou rukopisným prepisem výkladů z pozdějšího německého vydání Vignoly. Grimm měl k dispozici i německou interpretaci teorie sloupových kánonů od Hanse Vredemana de Vries (*Architectura*, Leyden 1607 [Liber 115]).

Mezi Grimmovými italskými knižními akvizicemi převládají tituly, které se vztahují k římské architektuře. V architektově výběru samozřejmě nechybí hlavní dílo o soudobé římské architektuře, rozsáhlé třídílné vydání *Studie d'architettura civile* (Řím 1702, 1711, 1721 [Liber 8–10]) od římského vydavatele Domenica de Rossi. Kniha obsahuje velké množství grafických listů podle kreseb Alessandra Specchiho reprodukcí římské stavby a architektonické detaily těchto budov. Toto ilustrované dílo zprostředkovalo rozšíření římského baroka pro evropskou veřejnost v první polovině 18. století.²¹ Grimm vlastnil také florentský pendant k Rossiho římské architektuře od Ferdinanda Ruggierioho (tři díly vydané ve Florencii 1722, 1724, 1728 [Liber 33]). Ze strašich knižních vydání lze v tomto kontextu uvést velkoformátové grafické konvoluty k římským palácům, které podle kreseb Pietra Ferreria vydal Giovanni Giacomo de Rossi (Řím asi 1655 [Liber 11]); dva svazky reprodukcí římské sakrální stavby: grafické dílo Johanna Jakoba Sandrarta (Norimberk [Liber 86]) a knihu z římského vydavatelství Giovanni Giacomo de Rossi z roku 1713, knihu o chrámu sv. Petra ve Vatikánu od jezuity učence Filippa Bonanniho (Řím 1696 [Liber 52]); do tematického okruhu knižních děl dokumentujících vatikánské stavební aktivity patří i dílo dedikované papeži Sixtovi V., *Della transportatione dell'obelisco Vaticano et delle fabbriche di nostro Signore Papa Sisto V.* Domenica Fontany (Neapol 1603–1604 [Liber 13]). Do tohoto souboru nákladně ilustrovaných knih o Římě můžeme zařadit také grafickou publikaci Françoise Perriera, která byla vydána v Římě 1653 a která publikuje grafické reprodukce stovky římských antických soch [Liber 52]. V římském akademickém prostředí Grimm získal spis Agostina Masucci, *Delle lodi delle belle arti* (Řím 1739 [Liber 123]), který byl vydán při příležitosti soutěže na římské Accademii di San Luca a komentuje jednotlivé projekty a účastníky ve všech soutěžních uměleckých oborech. Architekt i později svůj konvolut knih římské architektury doplnil a rozšířil o reprezentativní nákladně ilustrované desetidílné dílo *Delle magnificenze di Roma antica e moderna*, vydané v Římě mezi lety 1747–1761 [Liber 18–28], jejímž autorem je malíř, grafik a vedutista Giuseppe Vasi. Každý díl, který obsahuje množství leptů zachycujících římské památky doprovázené textovými komentáři, je věnován jednomu typu architektonických objektů (kostely, mosty, paláce, vily atd.).

Francouzská teorie architektury je v Grimmově knihovně zastoupena základním traktátem Françoise Blondela, *Cours de architecture* (Paříž 1698 [Liber 36,

²¹ Kroupa 2006 (pozn. 6), s. 49.

37]), který je tištěným souhrnem Blondelových přednášek na pařížské Akademii architektury a který představuje první didaktickou koncepci teorie architektury.²² V Grimmově francouzském knižním souboru nechybí ani první vydání teoretického díla architekta Jacquese-Françoise Blondela o architektuře „dans le goût moderne“ určeného pro „diletující architekty“, ve kterém formuloval typ venkovské architektury *maison de plaisance*. Dvoudílné vydání *De la distribution des maisons de plaisance* bylo vybaveno Blondelovými grafickými ilustracemi prezentujícími modelové projekty venkovských staveb a zahrad, včetně návrhů jejich interiérových dekorací (Paříž 1737–1738 [*Liber 40–41*]). Kromě Blondelova *Cours de architecture* v Grimmově knihovně najdeme i další teoretické publikace, které prezentují jedno z frekventovaných témat ve francouzské architektonické teorii ve druhé polovině 17. století – teorii o proporcích sloupových řádů. Jedním z těchto spisů je traktát Rolanda Fréarta de Chambray *Parallele de l'architecture antique et de la moderne* (1650 [*Liber 35*]), který představuje antologii deseti starších teorií o sloupových řádech (Palladio, Scamozzi, Serlio, Vignola aj.). Do této kategorie teoretických děl lze zařadit i dílo Sebastiena le Clerca a jeho traktát *Traité d'architecture*, ve kterém navrhnul vlastní francouzský sloupový kánon a rozšířil technickou stránku architektury o estetické vnímání. Grimm vlastnil obrazový díl tohoto traktátu v prvním francouzském vydání (Paříž 1714) a textovou část v manuskriptu, který je opisem pozdějšího německého překladu. Do francouzského akademického prostředí a diskuze o proporcích architektury patří i dílo o antických památkách Říma od architekta Antoina Desgodetze, *Les édifices antique de Rome* (Paříž, 1682 [*Liber 34*]), ve kterém publikoval v precizních grafických ilustracích vycházejících z vlastních kreseb a měření *dvacetpět* antických staveb doprovázených textovými komentáři a ve kterém kriticky polemizuje s předešlými rekonstrukcemi proporcí antických staveb, především u Palladia, Serlia, Fréarta de Chambray. Z tohoto teoretického kontextu Grimmova knihovna obsahovala i německou variantu o sloupových kánonech: d'Avilerův traktát *Cours d'architecture* (Paříž 1691, 1696), který představuje architektonické kompendium – moderní přepracování Vignolovy teorie sloupových řádů rozšířené o ilustrace s modelovými architektonickými konstrukcemi, v komentovaném německém překladu Leonharda Christoha Sturma v druhém, nově redigovaném augsburském vydání z roku 1725 [*Liber 42*], a drobný spis prezentující konkordanční grafické ilustrace sloupových kánonů, *Accurate, Höchst- nützlich und nothwendige Architectur, Oder: Ordnung Deren fünf Säulen* (Víděň 1727 [*Liber 83*]).²³

Německou knižní produkci o architektuře v Grimmově sbírce zastupují architektonické knihy, které pocházejí z augsburského vydavatelství Jeremiase Wolffa: *Fürstliche Baumeister* Paula Deckera (Augsburg 1711), který prezentuje obsáhlou barokní typologií staveb, v níž úlohu výkladových textových pasáže přejímají grafické ilustrace; spis o zeměměřičství od Leonharda Christoha Sturma (Augs-

²² Hanno-Walter Kruft, *Dejiny teórie architektúry*, Bratislava 1993, s. 138.

²³ K francouzské teorii architektury a teorii o proporcích viz Kruft (pozn. 22), s. 130–148.

burg 1715 [*Liber 80*]) a od norimberského matematika a stavitele Johanna Jakoba Schüblera, *Synopsis architecturae civilis eclecticae... Civil-bau-Kunst* (Norimberk 1733 [*Liber 82*]), která zprostředkovává modelové návrhy francouzských šlechtických staveb. Z augsburského vydavatelství Jeremiase Wolffa nechybí ani jedna z nejrozšířenějších barokních architektonických publikací – dvojjazyčné latinsko-německé vydání učebnice perspektivy od Andrey Pozza, *Perspectiva pictorum et architectorum* (I–II, Augsburg 1708–1709 [*Liber 85*]), která poprvé vyšla v latinské verzi v Římě v letech 1693 a 1698. Tato učebnice perspektivy, jak uvádí podtitul, byla určena stavitelům, malířům a dekoratérům, publikovala didaktické instrukce pro perspektivní architektonická vyobrazení, spojená s množstvím grafických ilustrací. Augsburské edice Pozzovy knihy (1. vydání 1706) v porovnání s římským vydáním byly menšího formátu a grafické ilustrace jsou stranově obrácené, protože nově pořizovaly tiskařské předlohy.²⁴

Grimm do své knihovni kolekce nezačlenil jen architektonické traktáty, jistý podíl zaujímají i matematické tituly a geometrické příručky, které patrně souvisejí s jeho akademickým studiem ve Vídni.²⁵ *Elementa* řeckého matematika a geometra Eukleida se v architektově knihovně objevují ve třech různých komentovaných edicích z konce 17. století, a to vydání Vitale Giordana da Bitonto z roku 1680 [*Liber 62*], německá verze císařského vojenského inženýra Antona Ernsta Burckharda von Birckenstein z roku 1694 [*Liber 72*] a Heinricha Meissnera [*Liber 96*]. Do této skupiny patří i text Christiana Scheßlera, *Demonstrationes Mathematicae oder Untersuchung derer Mathematischen Wahrheit- und Unwahrheiten* (1698 [*Liber 105*]). Architektovo studium teoretických otázek matematiky, geometrie, trigonometrie a stereotomie dokládají jak jeho vlastní náčrty a poznámky, tak cizí rukopisné opisy, které důsledně uchoval jako součást své sbírky, jako například manuskript Grimmových studijních záznamů s titulem *Elementa Arithmeticae Practicae*, které jako *k. k. Academicus militaris* sepsal v letech 1733 a 1734 [*Liber 167*].

Grimmova pozůstalost se nesesťavala jen z architektonických knih, rukopisů a plánové sbírky, ale její součástí byl i konvolut grafických listů. Stejně jako Grimmovy výkresy, které byly svázány do knižní podoby, tak i grafiky byly opatřeny vazbami; jejich titulní listy pak nesou stejně jako ostatní svazky architektonicky knihovny vlastnoruční přípisy s pořadovým číslem a jeho podpisem, a proto také zařazeny v rájecké knihovně zůstaly zcela nepovšimnuty. Některé z volných grafických listů pocházejících z Grimmova majetku, které patrně vzhledem k formátu nebyly svázány nebo byly druhotně vyříznuty, se rozptýlily v rájecké sbírce (dnes je dílem nacházíme jak v knihovním fondu, tak v mobiliáři; jsou identifikovatelné díky Grimmově důslednému a svébytnému číslování všech výkresů i rytin). V knihovním fondu v Rájci se pak dochovala (respektive byla identifikována) tři Grimmova alba rytin. První album v brožované papírové vazbě

²⁴ Dietrich Erben, Augsburg als Verlagsort von Architekturpublikationen, in: Helmut Gier – Johannes Janota (ed.), *Augsburger Buchdruck und Verlagswesen. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Wiesbaden 1997, s. 973–974.

²⁵ Srov. Kroupa 2002 (pozn. 3).

je opatřeno Grimmovým vlastnoručním přípisem *Liber 3* (v tomto konvolutu se dochovalo pouze 15 rytin, většina listů je vyřezána); další svazek v kožené vazbě je označen jako *Liber 66*, v němž bylo původně 63 listů; třetí album v kožené vazbě *Liber 84*. obsahuje 54 listů. Všechny listy vevázané v těchto albech jsou dodatečně průběžně číslovány perem. Můžeme předpokládat, že tato alba vznikla sekundárním uspořádáním různých grafických souborů a soliterních akvizic, které byly dodatečně očíslovány v rámci nových celků. V Grimmově sbírce jsou zastoupeny výhradně listy s architektonickými motivy, případně veduty, které byly většinou vydány v nejlivnějším římském vydavatelství Giovanniho Giacomma de Rossiho a jeho adoptovaného syna Domenica de Rossiho; dále pak grafické listy pocházejí z Norimberku a Augsburgu, ze dvou center grafického umění, která se prosadila ve středoevropském kontextu na přelomu 17. a 18. století. Alba, která jsou označena pořadovými čísly 3 a 66, představují provenienčně kompaktní celky, ve kterých jsou shrnuty grafiky s architektonickými motivy převážně italské provenience a které pocházejí z období v rozmezí od konce 17. století až do třicátých let 18. století, nejmladší tisk je datován rokem 1739. Tyto tisky s největší pravděpodobností patří ke Grimmovým akvizicím z jeho studijního pobytu v Itálii.

Grimmovo album grafických listů s pořadovým číslem 66 představuje provenienčně konzistentní celek, jehož náplň tvoří grafické listy s architektonickými vyobrazeními italské provenience. Není překvapující, že titulní list je věnován portrétu Phylacida Luciniana, jak se dovídáme z popisu na iluzivní desce pod portrétním medailonem, kustoda římské *Accademie degli Arcadi*, jejíž členy sdružoval zájem o filozofii, matematiku, medicínu a poezii.²⁶ Téma ústřední skupiny grafik tohoto konvolutu, která je převážně datována do období dvacátých a třicátých let 18. století, by bylo možné specifikovat jako slavnostní architekturu v Římě.²⁷ Dalším z menších souborů jsou grafiky Filippa Vasconioho (kolem 1687–1730) podle nejznámějšího projektu bolognského architekta Carla Francesca Dottioho (1678–1759) pro poutní kostel Madona di San Luca u Bologně. Dále pak konvolut římských vedut antických památek z Rossiho římského vydavatelství představuje architektonická capriccia římských ruin, například veduty *Campo Vaccino* (Forum Romanum). Nejrozsáhlejší část rytin s námětem efemerních architektur zachycuje příležitostné stavby v Římě projektované při různých oslavách jak v interiérech římských chrámů, tak na veřejných prostranstvích. Jednu skupinu těchto grafik tvoří efemerní stavby svázané s osobou papeže, a to castra doloris ve svatopetrském chrámu (mj. grafika představující castrum doloris papeže Inocence XI. z roku 1689, které navrhnul římský architekt Angelo Torroni) nebo efemerní triumfální brány v Římě k oslavě nastoupení papežů (Dvojice triumfálních bran Carla Rainaldiho v grafických listech Alessandra Specchiho, kterou inicioval parmský vévoda při nastoupení papeže Alexandra VIII. v roce 1689; pro

²⁶ Kroupa 2002 (pozn. 3), s. 64.

²⁷ Viz Werner Oechslin – Anja Buschow, *Festarchitektur. Der Architekt als Inszenierungskünstler*, Stuttgart 1984.

stejného objednavatele vytvořil návrh triumfální brány k oslavě papeže Klementa XI. římský akademický architekt Carlo Fontana v roce 1701. V Grimmově albu se dochoval také list s vyobrazením triumfální brány, která byla situována na Piazza Campidoglio podle návrhu římského architekta, kreslíře a grafika Alessandra Specchiho a která byla věnovaná oslavě dalšího z papežů Inocence XIII. v roce 1721. Další tematický celek zahrnuje efemerní interiérové dekorace chrámů při církevních slavnostech jako například slavnostní velikonoční výzdoba v bazilice S. Lorenzo in Damaso v Římě podle návrhu Alessandra Mauriho, divadelního malíře činného mezi lety 1711 až 1748, který působil i ve střední Evropě jako dvorní divadelní malíř ve Vídni a v Drážďanech; soubor leptů Filippa Vasconiho, který zachycuje slavnostní dekorace kostela Madona della Vittoria v Římě při příležitosti kanonizace sv. Jana od Kříže v roce 1726. Specifickým druhem vyobrazení jsou pohledy do interiéru svatopetrské baziliky při příležitosti kanonizace světců, které jsou popsány jako *Theatrum Canonizationis*. Toto téma bývá reprezentováno perspektivním pohledem, půdorysem („Theatr Prospectus“ a „Theatri Ichnographia“), na kterém je zaznamenán zasedací pořádek protagonistů (grafické listy se stejným námětem jsou vevázány v Grimmově albu č. 3). Největší počet grafických listů s námětem římských slavnostních architektur je spjatý s osobou vyslance neapolského krále v Římě, Fabrizio Collony (do této funkce byl jmenován v roce 1722), který se stal několikrát stal objednavatel těchto architektur, které neměly jen dekorativní funkci, ale současně byly akcentovaným místem pro ohňostroj. Jejich ikonografický program je možné rámcově charakterizovat jako oslavu „dobré a šťastné vlády Habsburků“, například ústřední postavou jedné ze staveb měla být postava „germánského“ Herkula. Podle popisu grafických listů, které velmi podrobně referuje o podobě stavby a její ikonografické náplni, se ohňostrojové slavnosti měly konat na vigilií svátku apoštolů sv. Petra a Pavla. Mezi jejich autory se objevují obvykle římstí architekti, mezi nimiž nejčastěji vystupuje Alessandro Specchi (1666–1729), římský architekt a grafik, žák a spolupracovník Carla Fontany (1634–1714), jehož spisy doprovázel svými grafickými ilustracemi, Nicolo Salvi (1697–1751), Gabriele Valvasori (1683–1761), Ferdinando Fuga (1699–1781). Série grafických listů s výjevy efemerních staveb, které inicioval Fabrizio Collona, pocházejí z let 1723 až 1733. Mezi rytci, kteří se podíleli na reprodukci architektonických vyobrazení, byli především architekti jako například již zmiňovaný Alessandro Specchi a Filippo Vasconi, nebo grafici a kreslíři jako Francesco Aquila nebo Girolamo Frezza, kteří se specializovali na architektonické a perspektivní výjevy a jejichž grafické ilustrace doprovázely různé architektonické knihy a konvoluty návrhů vydávané v Římě. Římské prospekty slavnostních architektur – mj. prospekt římského Piazza Navona s lidovou slavností na pozadí ohňostrojové architektury a slavnostní dekorace na počest narození francouzského korunního prince – pak doplňují grafické listy, které zachycují triumfální bránu na oslavu vjezdu Františka III. Lotrinského a Marie Terezie do Florencie (1739).

Architektonické motivy a prospekty jsou námětem i Grimmova alba označeného pořadovým číslem 3; bohužel toto album je nekompletní a značná část

jeho listů byla vyřezána. Úvodní část tvoří ucelený soubor grafických listů, které jsou věnovány projektům římského architekta Gaetana Chiaveriho (1689–1770), které vypracoval ve službách polských králů a saských kurfiřtů během svého pobytu v Drážďanech. Konvolut Chiaveriho návrhů pro katolický dvorní kostel Hofkirche v Drážďanech, které převedl do grafických listů dvorní mědirytec saských kurfiřtů, Lorenzo Zucchi (1704–1779), byl vydán v Drážďanech v roce 1740 a dedikován polskému králi a saskému kurfiřtovi Augustovi III. Další grafiky, které byly vevázány do tohoto alba, představují nekonzistentní výběr autorů a námětů „italské provenience“, mezi kterými převažují architektonické perspektivy římských staveb: například Ospedale di S. Galligano v Římě, grafika Vincenza Mariottiho zachycuje Pozzův boční oltář sv. Ignáce z Loyoly v Il Gesù. Zajímavý je jeden z posledních listů s architektonických capricciem podle Giuseppe Gallibieny, na jehož versu je drobná kresba Františka Antonína Grimma představující karikaturní náčrty mužských profilů hlav a nedokončený náčrtek divadelního prospektu.

Třetí album [*Liber 84*], které se dochovalo z Grimmovy pozůstalosti a které je uvedeno titulním listem z druhého vydání vzorníku vegetabilních ornamentů norimberského zlatníka a grafika Johanna Leonharda Eislera (†1733), je především souhrnem ornamentálních návrhů (vzorníky vegetabilních a páskových ornamentů, kartuší podle augsburského kreslíře a zlatníka Christiana Friedricha Rudolpha apod.) a vzorníků architektonických prvků a interiérových dekorací (návrhy krbů a stěny s krbem), které pocházejí z uměleckých vydavatelství v Augsburgu a Norimberku první poloviny 18. století – norimberské vydavatelství Christoph Weigela, tisky augsburského vydavatele Jeremiase Wolffa. V tomto albu jsou kromě grafických listů, které byly publikovány jako součást vzorníkových konvolutů, jsou nečekaně začleněny i rytiny, které vznikly na Moravě (tyto listy nejsou paginovány a jsou vlepeny na různých místech bez ohledu na svoji původní soudržnost). Grimm vlastnil několik rytin ze souboru návrhů Heinricha Gottfrieda Forstera (†1760), uměleckého zámečníka působícího ve službách Dietrichsteinů, které vydal v Brně kolem roku 1745 pod názvem *Neu Inventiertes Schlosser Büchlein Gezeichnet und Gestochen Durch Heinrich Gott Friett Forshter Purgl: Schlosser Meister und Cu Gleich Eissen Schnerter in Brinn*. K moravskému prostředí se vztahuje také lept jednoho z nejvýznamnějších moravských rytců činného 1730 až 1747 v Uničově, Ignáce Zeidlera, jenž patří do cyklu vyobrazení, který je svázán s oslavami stoletého výročí nalezení a korunovace milostného obrazu Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce a který dokumentuje efemerní architekturu postavenou před chrámem Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku.²⁸ V Grimmově albu se také dochoval zajímavý cyklus nesignovaných rytin, které zachycují „*nově postavené kašny*“ v Brně,

²⁸ K Ignáci Zeidlerovi: Jana Oppeltová, Slavnosti a efemerní architektura, in: Jiří Kroupa (ed.), *Vzrcadle stínů. Morava v době baroka 1670–1790*, kat. výst., Brno – Rennes 2002, s. 145–159, viz. kat. č. 32, s. 149–150. K Heinrichu Gottfriedovi Forsterovi viz Miloš Stehlík, Umělecké řemeslo, in: Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 156–157, kat. č. 291, s. 588–589.

a to kašnu Parnas na Zelném trhu, kašnu Ignatze Bendla na bývalém Dolním trhu (dnes v nádvoří Moravského zemského muzea) a bývalou kašnu na Dominikánském náměstí. Stejný původ lze předpokládat také u rytiny s vyobrazením brněnského draka. Toto album, které vzniklo až dodatečným svázáním různých grafických listů a které se z větší části zaměřuje k návrhům ornamentů německé provenience, má v Grimmově knihovně svůj francouzský protějšek, knižní svazek sekundárně nazvaný podle titulu první části – *L'architecture a la mode* [*Liber 45*]. Tuto knihu tvoří 25 částí – různých menších souborů s grafickými reprodukcemi různých architektonických návrhů z pařížských vydavatelství Nicolase Langloise, Pierra a Jeana Marietta: návrhy Alexandra Jeana Baptisty Le Blonda (1679–1719) pro soukromý dům a zahradu; několik oddílů je věnováno portálům, vchodům a dveřím podle návrhů francouzských dvorních architektů (například Julese Hardouina Mansarta, architekta a rytce Pierra Cottarta, Jeana Courtoneho aj.); v několika částech nacházíme vzorníky krbů a dekorací stěny s krbem od Jeana a Pierra Le Pautre, Jeana Baptisty Le Rouxe a Jacqua Françoise Blondela; návrhy dekorativních váz, kašen a nábytku. Obdobný svazek, který sestává z různých grafických souborů, představuje ještě konvolut francouzských návrhů pro fontány, trofeje a ornamentey od Françoise Bouchera, Antoina Watteaua a Jacques Dumonta, zvaného le Romain aj. [*Liber 56*]

V rozsáhlé grafické sbírce zámku Rájec nad Svitavou se dochovalo několik grafických listů, které podle způsobu dodatečného číslování, můžeme vztáhnout ke Grimmově pozůstalosti. Je možné, že některé z těchto rytin byly původně součástí vazby – například soubor grafických listů, které reprodukují projekty Donata Giuseppe Frisoniho (1683–1735) pro würtensberskou rezidenci v Ludwigsburgu a které vydal v Augsburgu Jeremias Wolff (titulní list je dodatečně opatřen Grimmovým vlastnickým přípisem *Liber 79*). Další grafiky jako například Proscenium Teatra Ducale v Parmě, Fantaskní architektura s Neptunovým chrámem, která je reprodukcí scény podle návrhu divadelního architekta farneského vévody Pietra Righiniho pro inscenaci karnevalového představení *Le Nozze di Nettuno l'Equestre con Anftrite* (uvedena v Parmě, Teatro Farnese 1728), jsou jmenovány bez jakéhokoli odkazu na svůj původ v inventářích rájecké sbírky ze začátku 19. století. Tato část Grimmovy grafické pozůstalosti je dílem souborem italských architektonických vyobrazení, který navazuje na Grimmův svazek č. 66, dílem ukazuje rozmanitý rozsah Grimmových akvizic nejen z doby jeho italského pobytu (veduty amfiteátru ve Veroně). Dochovaly se zde grafické listy vztahující se k vídeňskému prostředí, například rytina sv. Štěpána ve Vídni, kterou zhotovil Cornelius van Dalen podle kresby amsterodamského rytce Clemense Radolta z roku 1636; veduta vídeňského letohrádku Evžena Savojského s parkem, kolem 1730, nebo projekt Belvedéru Domenica Egidia Rossiho v grafickém listu Johanna Franze Wussina, který od roku 1701 působil ve Vídni. Nechybí ani Delsenbachova rytina kostela sv. Egidia v Norimberku patřící do autorovy rozsáhlé série norimberských prospektů.

Přílohy

I. Soupis sbírky plánů a architektonických traktátů Františka Antonína Grimma, nedat.

Moravská galerie v Brně, sbírka staré kresby a grafiky, inv. č. B 14945.

Grimmische Collection

*Original Zeichnungen und Architectur Bücher*²⁹

Manuscripta:

*IV Grossen Tomes Original Zeichnungen*³⁰

Tractat von der Baukunst von Le Clerc [Liber 67]

Architecture militaire [Liber 170]

Elementa arismetica [Liber 166 nebo 167]

5 Species der cupola Petri [?Liber 164]

Rechnungs Aufgaben [?Liber 180]

Verschiedene Architectur Plans

Original Riße

Wie man die horologia machen soll [Liber 178]

Von der Optique [?Liber 183]

*Miscellanea*³¹

Recueil des estampes et desseins [Liber 3, 66 nebo 182]

4 Tomes Manuales Bauzeichnungen

*Gedruckte Plans und Bucher:*³²

L'architecture di Leon Baptista Alberti [Liber 28]

Traité d'architecture moderne [Liber 40]

Recueil des fontaines de Boucher [Liber 56]

²⁹ Údaj v hranaté závorce odkazuje na Grimmovo číslování svazků, podle kterého je řazen katalogový soupis; viz *Příloha II*.

³⁰ Např. vyvázané konvoluty plánů s původním pořadovým označením: *Liber 171, 172, 177*. Část konvolutu plánů z pozůstalosti Františka Antonína Grimma, která se dochovala v rájecském zámku, byla zapůjčena a poté převedena do sbírek bývalého Uměleckoprůmyslového muzea v Brně (dnes je součástí knihovny a sbírky staré kresby a grafiky Moravské galerie v Brně). Plány byly původně vyvázány a očíslovány jako ostatní svazky Grimmovy sbírky. Část nesvázaných volných plánů a architektonických kreseb z Grimmovy pozůstalosti zůstala součástí knihovního fondu státního zámku Rájec nad Svitavou. Původní podobu konvolutů a vazeb Grimmových svázaných plánů zmiňuje v katalogu rájeckých rukopisů František Čáda (viz pozn. 7), č. kat. 66, 67, 72–75, 82, 83.

³¹ Mezi miscellanea Grimmovy pozůstalosti je možné zařadit např. *Liber 165: Ussus regulae pantomechanicae Mich. Coigneti Antverpiensis – Grundriss der geometrie – Fortificationen*.

³² Při identifikaci vágních titulů v soupise bylo využito především katalogů Herzog-August-Bibliothek ve Wolfenbüttelu, Bibliotheky Hertziana v Římě a vídeňské Österreichische Nationalbibliothek aj. Dalším vodítkem byl také rukopisný katalog rájecké knihovny, který v letech 1927 až 1930 sestavil strážnický archivář Leopold Nopp, *Katalog der Schlossbibliothek zu Raitz I–II, 1927*, knihovni fond SZ Rájec nad Svitavou.

*Wettstreit der Baukunst*³³ [Liber 107]
Regele der Architecture [Liber 95]
Euclide restituto [Liber 62]
*Elementi di Architettura*³⁴
Theoremata architectonica
Perspective pictorum et architectorum Pozzo [Liber 85]
Recueil des ideals
*Der anweisende Ingenieur*³⁵
Architectura militaris Adami Freytagi [Liber 106]
Einleitung zu Laubwercken [Liber 84]
*Architectura de Montano Milanese*³⁶
Architectura d'acque di Giovanni Barateri [Liber 69]
Regola degli 5 ordini di Vignola [Liber 15]
Del modo tenuto nel trasportari l'obelisco Vaticano [Liber 13]
Accurata architettura [Liber 83]
Parallele de l'architecture antiche [Liber 35]
Templum Vaticanum et ipsius origo [Liber 5]
Delle magnifizenze de Roma anticha et moderna tomi X [Liber 18–27]
Vignolas Anleitung zur Baukunst [Liber 42]
Directione de Fiume [Liber 46]
Perspectiva di Serlio Bolognese [Liber 43]
*Differents morceaux par Oppenor*³⁷
Disegni di varii altari et capelle [Liber 7]
Architectura da Vitruvio [Liber 14]
La libreria mediceo laurentiana di Michel Angello Tom. III^{ti} [Liber 63]
Studio d'architettura civile Tom II [?Liber 8, 9, 10 nebo 33]
Recueil de Plans differens des eglises [Liber 3]
*Fürstlicher Baumeister*³⁸
Vue de la residence ducale de Louisburg [Liber 79]
Les edifices antiques de Roma [Liber 34]
Cours d'architecture de Blondel [Liber 36]
Science des ingenieurs par Belidor [Liber 39]
Livre d'estampes par Perrier [?Liber 52]
Plan de la tactique
Synopsis architecturae civilis [Liber 82]
12 morceaux de fantaise

33 V rájecké knihovně se nachází ještě pozdější vydání, které pochází z knihovny Josefa Hermana.

34 Patrně Girolamo Fonda, *Elementi di architettura civile, e militare* I–II, Roma: Mainardi, 1764. – Giovanni Rizzetti, *Elementi di architettura per erigerla in scienza*, Venezia: Pasinello, 1744. – Federico Sanvitali, *Elementi di architettura civile ...*, Brescia: Rizzardi, 1765.

35 Patrně Daniel Stettner, *Der zur Verfertigung schöner Risse getreulich anweisende Ingenieur, welcher nicht allein die in denen Feldmeß-, Civil-, und Militar-Bau-Kunst, ...*, Nürnberg: Weigel, 1750 (Nürnberg: Weigel, 1764²).

36 Patrně Giovanni Battista Montano, *Li cinque libri di architettura*, Roma: de Rossi, 1691.

37 Patrně Gille-Marie Oppenor, *Livre de fragments d'architecture recueillis et dessinés à Rome d'après les plus beaux monuments*, Paris: Huquier, s. a.

38 Paul Decker, *Fürstlicher Baumeister oder Architectura Civilis, Wie Grosser Fürsten und Herren Palläste ... nach heutiger Art auszuzieren; zusamt den Grund-Rissen und Durchschnitten, auch vornehmsten Gemächern und Säälén eines ordentlichen Fürstlichen Pallastes*, Augsburg: Wolff, 1711.

Traité d'architecture [Liber 67]
Palazzi di Roma da Pietro Ferrario [Liber 11]
Teutschredender Euclides [Liber 72; viz též Liber 96]
*Elementi d'architettura da Girolamo Tonda*³⁹
Codi de belle arti [Liber 123]
Prospectiva da Vignola [Liber 81]
De la distribution des maisons de plaisance par Blondel [Liber 41]
*Recueil de differens cartouches*⁴⁰
Traite d'architecture par Euclides
Perspective authore Frisio [Liber 115]
Moderne Baukunst von Johann Vogel [Liber 92]
Cours d'architecture par Blondel [Liber 37]
L'architettura a la mode [Liber 45]
Einleitung des nivellierens [Liber 80]
Unterweisung von Brücken [Liber 108]
Demonstrations mathematiques [Liber 105]
Recueil de diverses estampes [Liber 3, 66 nebo 182]
Ragguaglio della comparsa [Liber 75]
Altaria et Sacella templorum [Liber 86]
Palazzi di Roma [Liber 11]

II. Soupis knihovny Františka Antonína Grimma v zámku Rájec nad Svitavou⁴¹

Liber 3

Album grafických listů s architektonickými náměty

papírová vazba (505 × 390 mm) s vevázanými grafickými listy s architektonickými náměty (Itálie, z let 1697 až 1740), 15 tab. různého formátu (některé jsou vyřezány), všechny grafické listy dodatečně paginovány arabskými číslicemi

na versu 1. tab. nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 3.*^{[ilus mit 47 <dvakrát 35, 44 – škrtnuto> stuck Kupferstich/ Frantz Antoni Grimm, na deskách nahoře perem 596., na versu ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796.}

Nejrozsáhlejší část alba tvoří soubor grafických listů Lorenza Zucchiho (1704–1779), které reprodukuje návrhy Gaetana Chiaveriho (1689–1770) pro katolický dvorní kostel – *Hofkirche* v Drážďanech, vydaný v Drážďanech v roce 1740 a věnovaný polskému králi a saskému kurfiřtovi Augustovi III. První dva grafické listy, které předcházejí Chiaveriho návrhy, představují dedikaci a reprodukci kurfiřtova portrétu od Adama Manyokiho. Samotný konvolut Chiaveriho návrhů pro drážďanský Hofkirche, jehož stavba byla započata v roce 1738, zahrnuje šest vyobrazení, pohledů na průčelí kostela, řezy a půdorys. Další grafické listy představují reprodukce římských sakrálních staveb, např. *Boční oltář sv. Ignáce z Loyoly v Il Gesù* (1697), *Ospedale di S. Galligano v Římě* (1726), ke kterým je zařazena grafická reprodukce divadelního prospektu Giuseppe Galli Bibieny (1696–1757) atd.

knihovna státního zámku (dál jen SZ) Rájec nad Svitavou, sign. I 10906, Gr. Saal 58–Lade–15

Liber 5

³⁹ Patrně Girolamo Fonda, *Elementi di architettura civile, e militare* I–II, Roma: Mainardi, 1764.

⁴⁰ Patrně Jacques de La Joue, *Recueil nouveau de differens cartouche*, Paris: Huquier, s. a. [asi 1735]

⁴¹ Soupis je řazen podle Grimmových původních pořadových čísel knih.

Filippo Bonanni (1638–1725), *Numismata Summorum Pontificum Templi Vaticani Fabricam indicantia, Chronologica ejusdem Fabricae narratione, ac multiplici eruditione explicata, Atque uberiori Numismatum omnium Pontificiorum Lucubrationi veluti Prodromus praemissa a Patre Philippo Bonanni Societatis Jesu*, Roma: Caesaretti & Paribeni, Typis Dominici Antonii Herculis, 1696 [souběžný titul *Templi Vaticani Historia*].

hnědá kožená vazba 355 × 250 mm, na hřbetě tlačený nápis: *BONANN/ TEMPLI/ VATICA:/ HIS-TORIA*

na patitulu nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 5us: Historia Vaticana/ Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knižete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20229, Mitt. Saal 84–A–2

Liber 7

Giovanni Giacomo Rossi, *Disegni di vari altari e cappelle nelle chiese di Roma con le loro facciate, fianchi, piante e misure de più celebri*, Roma: Giovanni Giacomo Rossi, 1713.

papírová vazba 470 × 325 mm, 50 tab. [volně připojena svázaná tab. 9–24 bez titulního listu]

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 7us: Frantz Antoni Grimm*

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10892, Gr. Saal 58–Lade–7

Liber 8

Domenico de' Rossi (1659–1703), *Studio d'architettura civile sopra gli ornamenti di porte e finestre tratti da alcune fabbriche insigni di Roma con le misure piante modini, e profili. Opera de più celebri architetti de nostri tempi I*, Roma: Domenico de' Rossi [da Domenico de Rossi erede di Gio: Giac: Rossi in Roma alla Pace], 1702.

hnědá kožená vazba 480 × 375 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty, zlacený nápis: *STVDIO/ D'ARCHITE:/ TVRA: – TOM:/ I.*, 143 tab.

na versu předsádky škrtnutý starší vlastnický přípis Františka Antonína Grimma: *No: 16 Francesco Grim:....*, na titulním listě nahoře perem: *Liber 8us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knižete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20241, Mitt. Saal 84–A–14

Liber 9

Domenico de' Rossi (1659–1703), *Studio d'architettura civile sopra varj ornamenti di cappelle, e diversi sepolcri tratti da più chiese di Roma colle loro facciate, fianchi, piante, e misure. Opera de' più celebri architetti de nostri tempi II*, Roma: Domenico de' Rossi [da Domenico de Rossi erede di Gio: Giacomo de Rossi in Roma alla Pace], 1711.

hnědá kožená vazba 495 × 365 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty, zlacený nápis v červeném štítku: *STVD/ DE. AR/ CIVIL/ PAR. II*, 62 tab.

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 9us: Frantz Antoni Grimm*

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20243, Mitt. Saal 84–A–16

Liber 10

Domenico de' Rossi (1659–1703), *Studio d'architettura civile sopra varie chiese, cappelle di Roma, e pallazzo di Caprarola, et altre fabbriche con le loro facciate,*

spaccati, piante, e misure. Opera de' più celebri architetti de nostri tempi III, Roma: Domenico de' Rossi [da Domenico de Rossi erede di Gio: Giacomo de Rossi in Roma alla Pace], 1721.

hnědá kožená vazba 490 × 385 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty, zlacený nápis v červeném štítku: *STVDIO/ D'ARCHI/ TETTURA/ PAR. III*, 79 tab.

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 10us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I–10499, Gr. Saal 52–Unten–27

Liber 11

Pietro Ferrerio, *Palazzi di Roma de più celebri architetti disegnati da Pietro Ferrerio pittore et architett. Libro primo*, Roma: Giovanni Giacomo de' Rossi, s. a. [asi 1655]

hnědá kožená vazba 500 × 370 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty, zlacený nápis v červeném štítku: *PALA/ DI/ ROM./ PAR. I*, 44 tab.

na titulním listě vpravo vlastnický přípis perem: *Liber 11us: Frantz Antoni Grimm*, na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20242, Mitt. Saal 84–A–15

Liber 13

Domenico Fontana (1543–1607), *Della transportatione dell'obelisco Vaticano et delle fabbriche di nostro Signore Papa Sisto V. libro primo*, Napoli: Constantino Vitale, 1604 – *Libro secondo*, Napoli: Constantino Vitale, 1603.

hnědá kožená vazba 395 × 280 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty, nápis: *DOMENI/ CO./ FONTA/ NA.*; papírový štítek, perem: 51.

na versu patitulu škrtnutý přípis Františka Antonína Grimma *N 2?/ Francisco Grim const...*, frontispis a titulní list prvního dílu jsou dodatečně nalepeny na pag. 1 a pocházejí z prvního vydání z roku 1590 (Roma, Domenico Basa), na frontispisu dole perem: 14. v kroužku, na dedikaci nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 13us: Frantz Antoni Grimm*, na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I–10971, Gr. Saal 60–A–22

Liber 14

Vitruvius – Daniele Barbaro, *I dieci libri dell'architettura di M. Vitruvio tradutti et commentati da Monsignor Barbaro...* Vinegia: Francesco Marcolini, 1556.

na pag. 5 nahoře vlastnický přípis perem: *N Libro 14us: Frantz Antoni Grimm*

hnědá kožená vazba 390 × 275 mm, na hřbetě tlačený nápis: *DI/ MARCO/ VITRUVIO*

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10912, Gr. Saal 59–A–5

Liber 15

Giacomo Barozzi da Vignola (1507–1573), *Regola delli cinque ordini d'architettura*, Siena: Pietro Marchetti, 1635 (manuskript a grafické listy).

přivázáno: *Nuova et ultima aggiuta delle porte d'architettura di Michel Angelo Buonaroti Fiorentino Pittore Scultore et Architetto Eccell^{mo}*, [Siena]: Pietro Marchetti, s. a. [1610].

Manuskript s vlepeným titulním listem, dedikací, grafickými ilustracemi z italského vydání Pietra Marchiettiho (Siena 1635); listy s rukopisným přepisem textových výkladů k ilustracím představují

přepisy německého vydání Vignoly (vždy psány na versu listu proti grafickému listu), za dedikaci následuje textový výklad k *Figura 3^{ia} Von denen fünf Ordnungen insgesamt* (rukopisné texty jsou doplněny jen do *Figura 31*), grafické listy jsou paginovány perem arabskou číslicí (67 tab.).

Privázáno 16 tab. (tab. označené 68–83), vlepené grafické listy různého formátu, vpravo nahoře dodatečná paginace perem.

hnědá kožená vazba 395 × 275 mm, na hřbetě nápis: *ARCHITE/ DEL/ VIGNOLA/ TOM: I.*

na titulním listě vpravo nahoře perem: *NI* <škrtnuto>, na dedikaci nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 15us: Frantz Antoni Grimm*, na zadní předsádce přípis perem: *Li N^{ro}: 83 st (?)*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20755, Mitt. Saal 90–A–30

Liber 18

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro primo, che contiene le porte e mura di Roma*, Roma: nella Stamperia del Chracas presso S. Marco al Corso, 1747.

bílá pergamenová vazba 295 × 430 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 18us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10800, Gr. Saal 57–Lade–1

Liber 19

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro secondo, che contiene le piazze principali di Roma con obelischi, colonne, ed altri ornamenti*, Roma: nelle Stamperia di Apollo, presso gli eredi Barbiellini, 1752.

bílá pergamenová vazba 300 × 430 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 19us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10801, Gr. Saal 57–Lade–2

Liber 20

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro terzo, che contiene le basiliche e chiese antiche di Roma*, Roma: nella Stamperia di Apollo, presso gli eredi Barbiellini, 1753.

bílá pergamenová vazba 300 × 430 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Libro 20us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10802, Gr. Saal 57–Lade–3

Liber 21

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro quarto, che contiene i palazzi e le vie più celebri di essa*, Roma: nella Stamperia di Niccolò, e Marco Pagliarini Mercanti di Libri a Pasquino, 1754.

bílá pergamenová vazba 295 × 420 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Libro 21us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10803, Gr. Saal 57–Lade–4

Liber 22

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro quinto, che contiene li ponti, e le vedute sul Tevere*, Roma: nella Stamperia di Apollo, presso gli eredi Barbiellini, 1754.

bílá pergamenová vazba 300 × 430 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Libro 22us: Frantz Antoni Grimm* na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796 knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10804, Gr. Saal 57–Lade–5

Liber 23

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro sesto, che contiene le chiese parrocchiali*, Roma: nella Stamperia di Nicolò, e Marco Pagliarini Mercanti di Libri a Pasquino, 1756.

bílá pergamenová vazba 295 × 425 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis na titulním listě nahoře perem: *Libro 23us: Frantz Antoni Grimm* na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796 knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10805, Gr. Saal 57–Lade–6

Liber 24

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro settimo, che contiene i conventi e case dei chierici regolari*, Roma: nella Stamperia di Nicolò, e Marco Pagliarini Mercanti di Libri a Pasquino, 1756.

bílá pergamenová vazba 295 × 425 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis na titulním listě nahoře perem: *Libro 24us: Frantz Antoni Grimm* na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796 knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10806, Gr. Saal 57–Lade–7

Liber 25

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro ottavo, che contiene i monasteri e conservatorj di donne*, Roma: nella Stamperia di Nicolò, e Marco Pagliarini Mercanti di Libri a Pasquino, 1758.

bílá pergamenová vazba 295 × 430 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis na titulním listě nahoře perem: *Libro 25us: Frantz Antoni Grimm* na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796 knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10807, Gr. Saal 57–Lade–8

Liber 26

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro nono, che contiene i collegj, spedali, e luoghi pii*, Roma: nella Stamperia di Nicolò, e Marco Pagliarini Mercanti di Libri a Pasquino, 1759.

bílá pergamenová vazba 305 × 428 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis na titulním listě nahoře perem: *Libro 26us: Frantz Antoni Grimm* na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796 knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10808, Gr. Saal 57–Lade–9

Liber 27

Giuseppe Vasi da Corleone (1710–1782), *Delle magnificenze di Roma antica e moderna. Libro decimo, che contiene le ville e giardini più rimarchevoli*, Roma: nella Stamperia di Nicolò, e Marco Pagliarini Mercanti di Libri a Pasquino, 1761.

bílá pergamenová vazba 303 × 428 mm, na hřbetě zlatý, černý a červený dekor, zlacený nápis na titulním listě nahoře perem: *Liber 27us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10809, Gr. Saal 57–Lade–10

Liber 28

Leon Battista Alberti (1503–1572), *L'architettura: con la aggiunta de' disegni di Leonbattista Alberti. Tradotta in lingua fiorentina da Cosimo Bartoli*, Venetia: Francesco Franceschi, Sanese, 1565.

polokožená vazba s deskami polepenými hnědým kropenatým papírem 225 × 170 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty, zlacený nápis v červeném štítku: *ALBERTI/ ARCHI:/ TETTIVR:*

na versu titulního listu vlastnický přepis perem: *Liber 28us: Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 288, Gr. Saal 1–C–46

Liber 33

Ferdinando Ruggieri (kolem 1691–1741), *Studio d'architettura civile sopra gli ornamenti di porte, e finestre colle misure, piante, modini, e profili, tratte da alcune fabbriche insigni di Firenze erette col disegno de' più celebri architetti opera misurata, disegnata, e intagliata da Ferdinando Ruggieri architetto... Parte prima*, Firenze: nella Stamperia Reale presso Giovanni Gaetano Tartini e Santi Franchi, 1722 – *Parte seconda*, Firenze: nella Stamperia Reale presso Giovanni Gaetano Tartini e Santi Franchi, 1724 – *Parte terza*, Firenze: nella Stamperia Reale presso Giovanni Gaetano Tartini e Santi Franchi, 1728.

bílá pergamenová vazba 470 × 390 mm, na hřbetě tlačený a zlacený nápis v červeném poli: *RUGGIERI/ STUDIO/ DI/ ARCHITETTUR/ CIVILE*, na zadním přidešti nahoře papírový štítek, perem: *Ruggieri. Studio d'Architettura/ civile, da alcune/ 1 B. F.*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 33. Frantz Antoni Grimm* (stejný přepis se znovu opakuje na titulním listě druhé části knihy)

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10719, Gr. Saal 57–A–45

Liber 34

Antoine Babuty Desgodetz, *Les édifices antiques de Rome, dessinés et mesurés très exactement par Antoine Desgodetz*, Paris: Jean Baptiste Coignard, 1682.

hnědá kožená vazba 440 × 300 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní ornamenty v černých polích, zlacený nápis: *EDIFICE/ ANTIQVE/ DE/ ROME*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 34, Frantz Antoni Grim; dieses ist das tuerste und rahrste Buch eibekomen, und sehr Precios ist*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10871, Gr. Saal 58–A–11

Liber 35

Roland Fréart de Chambray (1606–1676), *Parallele de l'architecture antique et de la moderne avec un recueil des dix principaux auteurs qui ont écrit des cinq ordres. Sçavoir Palladio & Scamozzi, Serlio & Vignola, D. Barbaro & Cataneo, L. B. Alberti & Viola, Bullant & de Lorme, comparez entr'eux... Planches originales: augmentées de dix autres representants en grand le piédestal de la Colonne Trajane de Rome...*, Paris: Pierre Emery-Michel Brunet-Daniel Horthemels, 1702.

kožená vazba 420 × 300 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní a florální ornamenty, zlacený nápis v červeném štítku: *PARA/ DE/ L ARC*, na zadním přidešti nahoře papírový štítek perem: ... *Parallele de l'archi= / tecture antique et/ de la moderne./ I B F*.

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 35, Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10870, Gr. Saal 58–A–10

Liber 36

François Blondel (1617–1686), *Cours d'architecture enseigné dans l'Académie Royale d'Architecture. Premier partie... Seconde edition, augmentée & corrigée*, Paris: François Blondel – Amsterdam: Pierre Mortier, 1698.

kožená vazba 375 × 260 mm, a hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament, zlacený nápis: *COURE/ D ARCH – TOM I*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 36, Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10952, Gr. Saal 60–A–3

Liber 37

François Blondel (1617–1686), *Cours d'architecture. Quatrieme, cinquieme et derniere partie... Seconde edition, augmentée & corrigée*, Paris, François Blondel – Amsterdam: Pierre Mortier, 1698.

kožená vazba 375 × 260 mm, na hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament, zlacený nápis: *COURE/ D ARCH – TOM II*

na titulním listě při horním okraji vlastnický přepis perem: *Liber 37, Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10953, Gr. Saal 60–A–4

Liber 39

Bernard Forest de Belidor (1698–1761), *La science des ingénieurs dans la conduite travaux de fortification et d'architecture civile par Mr. Belidor*, Paris: Claude Jombert, 1729.

kožená vazba 295 × 230 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní a florální ornamenty, zlacený nápisem v červeném štítku: *SCIENCE/ DES/ INGENIEVR*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 39, Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 910, Gr. Saal 6–A–12

Liber 40

Jacques François Blondel (1705–1774), *De la distribution des maisons de plaisance et de la décoration des édifices en général par Jacques-François Blondel. Ouvrage enrichi de cent soixante planches en taille-douce, gravées par l'auteur I*, Paris: Charles Antoine Jombert, 1737 [souběžný titul *Traité d'architecture dans le goût moderne*].

kožená vazba 290 × 230 mm, na hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament, zlacený nápis na červeném štítku: *DECORA/DES/EDIFIC – TOM I*

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 40, Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 11107, Gr. Saal 61–B–18

Liber 41

Jacques François Blondel (1705–1774), *De la distribution des maisons de plaisance et de la décoration des édifices en général par Jacques-François Blondel. Ouvrage enrichi de cent soixante planches en taille-douce, gravées par l'auteur II*, Paris: Charles Antoine Jombert, 1738.

kožená vazba 287 × 230 mm, na hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament, zlacený nápis na červeném štítku: *DECORA/DES/EDIFIC – TOM II*

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 41, Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 11108, Gr. Saal 61–B–19

Liber 42

Augustin Charles d'Aviler (1653–1701) – Leonhard Christoph Sturm (1669–1719), *Ausführliche Anleitung zu der gantzen Civil-Bau-Kunst, worinnen nebst denen Lebens-Beschreibungen und den fünff Ordnungen von J. Bar. de Vignola, wie auch dessen und des berühmten Mich. Angelo vornehmsten Gebäuden, alles, was in der Baukunst ... vorkommen mag ... erläutert wird. Erstlich in frantzösischer Sprache zusammen getragen und heraus gegeben von S. A. C. Daviler ... nachdiesem in das Teutsche übersetzt und mit vielen Anmerckungen auch dazu gehörigen Rissen vermehret von Leonh. Christ. Sturm ... anjetzo aber nach der neuen mit verschiedenen Zeichnungen ... nach eingerichteten Regeln versehenen Frantzösischen Auflage abermahls übersehen ... mit einem angehängten vollständigen Register*, Augspurg: bey Jeremias Wolffens seel. Erben, 1725.

kožená vazba 230 × 170 mm, na hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 42 Frantz Antoni Grimm*, dole: *No 6. <škrtnuto> Franc. Grim. constat 4 fl. 55x.*, na frontispise přípis tužkou: *Mathematik*.

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 842, Gr. Saal 5–C–3

Liber 43

Sebastiano Serlio (1475–1553/4), *D'architettura: Libro II–IV*, Venetia, 1560, 1561, 1562.

Il secondo libro di prospettiva, Venetia: Giovanni Battista & Marchion Sessa fratelli, 1560. (chybí titulní list)

Il terzo libro, nel qual si figurano, e descriuono le antiqità di Roma, e le altre che sono in Italia, e fuori d'Italia. Con noue additioni, come nella Tauola appare, Venetia: Francesco Rampazetto, 1562.

Regole generali di architettura, sopra le cinque maniere de gli edifici, cioè, thoscano, dorico, ionico, corinthio, e composito, con gli essempli dell'antichità, che per la maggior parte concordano con la dottrina di Vitruuio, Venetia: Francesco Rampazetto, 1562.

hnědá kožená vazba 340 × 240 mm, na hřbetě zlacený nápis na červeném štítku: *SERLIO/ARCHIT./CIVILE/Tom. 2. 3. 4.*

na patulitu připsal perem *N:o 43/Franciscus Grim Const, 4f30 x*, na dedikaci dole vlastnický připsal perem: *3/ Liber 43, Frantz Antoni Grimm*, na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20642, Mitt. Saal 89–B–18

Liber 45

L'Architecture a la mode – album francouzských grafických listů s architektonickými návrhy a vzorníky, Paris, [Mariette, Nicolas Langlois], s. a. (Paříž, polovina 17. století až zač. 18. století)

[titulní list *L'Architecture a la mode ou sont les nouveaux dessins pour la décoration des bâtimens et iardins. Par les plus habils architectes, sculpteurs, peintres, meniisiers, iardiniers, serruriers & c.*, Paris: Nicolas Langlois, s. a.]

album s vezázanými grafickými listy různého formátu, 173 tab., hnědá kožená vazba 325 x 220 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní a florální ornamenty, zlacený nápis na červeném štítku: *L'ARCHIT/A LA/ MODE* na titulním listě nahoře vlastnický připsal perem: *Liber 45, Frantz Antoni Grimm* na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796.

Album tvoří 25 částí: Návrhy pro *Maison particulière* (soukromý dům) a zahradu od architekta Alexandra Jeana Baptisty Le Blonda (1679–1719) vydané v Paříži Jeanem Pierem? Mariettem (návrhy zahrady, zahradních pavilonů); vchody, portály a dveře pařížských paláců francouzských dvorních architektů – např. *Hôtel de Bizeuil* podle návrhu Pierra Cottarta (kolem 1650), Cottartův návrh dórského, korintského portálu; vzorník návrhů pro vchody paláců v grafických reprodukcích Pierra Le Pautre (*Desseins de portes-cocheres: nouvellement executées dans les maisons Royales*); vzorník Mansartových dekorací vchodů v interiérech francouzských královských staveb a v pařížských palácích (Versailles, Trianon); návrhy krbů a dekorace stěn s krbem (Jean Baptista Le Roux, Jean a Pierre Le Pautre, Jacques-François Blondel); grafické reprodukcce interiérových dekorací Pierra Cottarta, Jeana Baptisty Le Rouxe; vzory interiérových doplňků a nábytku (např. podle André Charlese Boulella), návrhy kašen a dekorativních váz, kartuší a ornamentů podle Jeana le Pautre; kazatelny v pařížských kostelech (pohledy, půdorys, detaily parapetů a architektonických a sochařských článků aj.).

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 11321, Gr. Saal 64–B–18

Liber 46

Famiano Michelini (1604–1665), *Trattato della direzione de' fiumi nel quale si dimonstrano da' suoi veri principi i modi più sicuri, e meno dispendiosi di riparare à danni, che sigliono farsi dall'acque*, Firenze: nella Stamperia della Stella, 1664.

hnědá kožená vazba 230 × 165 mm, na hřbetě tlačený nápis na červeném štítku: *DIREZ/ DE/ FIV-MI*, [8] listů, 152 s., 9 tab.

na titulním listě dole vlastnický přepis perem: *Liber 46, Frantz Antoni Grimm* na předním předeštlí ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 12980, Mitt. Saal 14–C–17

Liber 52

François Perrier (1590–1650), [*Icones et*] *segmenta nobilium signorum et statuarum quae temporis dentem invidium evasere urbis aeternae ruinis erepta typis aeneis ab ce comissa perpetuae venerationis monumentum*, Romae: Joannes Jacobus de Rubeis, 1653.

kožená vazba 380 × 255 mm, na hřbetě tlačené a zlacené vegetabilní a florální ornamenty, zlacený nápis na červeném štítku: *STATVE/ ANTICE*, na předsádce přepis perem: *Statuae antiquae/ Italiae*, u jednotlivých grafických vyobrazení názvy dodatečně připsány tužkou, 102 listů (100 tab.)

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 52, Frantz Antoni Grimm*
na předním předeštlí ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20399, Mitt. Saal 86–B–17

Liber 56

Phontai & trophe – konvolut grafických listů s návrhy pro fontány a trofeje podle Françoise Bouchera, Jacqua Dumonta, zv. le Romain, René Charpentiera, Antoina Watteaua, Clauda Gillota, Jacqua de la Joue (Paříž, 30. léta 18. století)

[titulní list *Receuil de fontaines Inventées par F. Boucher Peitre du Roy* (Paris s. a.)]
papírová vazba potažená světlým, hnědě kropenatým papírem 330 × 260 mm, na hřbetě zlacený nápis: *PHONTAI/ &/ TROPHE*, na zadním předeštlí papírový štítek perem *F. Boucher Recueil des/ Fontaines. I B. F.*

na titulním listě nahoře perem *Liber 56, Frantz Antoni Grimm*
na předním předeštlí ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
Konvolut tvoří osm menších souborů grafických listů francouzské provenience s reprodukcemi dekorativních návrhů Françoise Bouchera, Jacqua Dumonta, Antoina Watteaua, Clauda Gillota, jejichž sjednocujícím námětem jsou fontány a trofeje. Na jejich grafické podobě se především podílel Gabriel Huquier a jeho syn Jacques Gabriel (103 tab., lept, formát 325 × 240 mm, *Receuil de fontaines Inventées par F. Boucher Peitre du Roy; Livre de buffets ... ; Livre de nouveaux trophéz Inventez par J Dumont le Romain; Premier livre de differents trophées Inventéz par R. Charpentier; Second livre de differens trophées Inventés par R. Charpentier; Livre nouveau de differents trophées inventez par A. Watteau; Nouveau livre de trophées de fleurs et fruits etrangers ... par Huquier; Livre d'ornements de trophés, culs de lampes, et devises. Inventés par Gillot*).
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20765, Mitt. Saal 90–B–9

Liber 62

Eukleides – Vitale Giordano da Bitonto, *Euclide restituito overo gli antichi elementi geometrici. Ristaurati, e facilitati da Vitale da Bitonto.... libri XV...*, Roma: Angelo Bernabò, 1680.

světlá pergamenová vazba 335 × 240 mm, na hřbetě nápis perem: *Giordano/ Euclide*, na zadním předeštlí papírový listek, perem: *Giordano di/ Bitonto. Euclide restituito/ I B. F.*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 62. Frantz Antoni Grimm*
na předním předeštlí ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 912, Gr. Saal 6–14

Liber 63

Giuseppe Ignazio Rossi, *La Libreria Mediceo – Laurenziana: architettura di Michelagnolo Buonarruoti disegnata, e illustrata da Giuseppe Ignazio Rossi*, Firenze: nella Stamperia Granducale, per i Tartini, e Franchi, 1739.

vazba polopergamenová 495 × 385 mm, na hřbetě perem: *La/ Libreria/ Mediceo/ Lauren=/ ziana Architec=/ tura/ di Miche=/ langnolo/ Buonar=/ ruoti*; na zadním přidešti papírový lístek, perem: *Rossi./ La libreria Medicco/ Laurentiana./ I B. F.*

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 63. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10500, Gr. Saal 52–Unten–28

Liber 66

Album grafických listů s architektonickými náměty (Itálie, konec 17. století až 30. léta 18. století)

Album s vězánými grafickými listy různého formátu (63 tab.) v kožené vazbě (430 × 325 mm), bez titulního listu (1. tab. *Portrét Phylacida Luciniana*, lept, papír 425 × 295 mm), všechny listy dodatečně číslovány perem: *N. 1, 2 až 63.*

na 1. tab. nahoře vlastnický přípis: *Liber 66. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

Většina grafických listů představuje slavnostní architekturu v Římě od konce 17. století do 30. let 18. století, mnohé z těchto reprodukovanych slavnostních staveb byly zhotoveny na objednávku vyslance neapolského krále Fabrizia Colonny. Např. Carlo Rainaldi (1611–1691) – Alessandro Specchi (1666–1729), *Efemerní triumfální brána na objednávku vévody parmského k oslavě nastoupení papeže Alexandra VIII.*, 1689; Carlo Fontana (1638–1714) – Alessandro Specchi (1666–1729), *Efemerní triumfální brána na objednávku parmského vévody k oslavě nastoupení papeže Klementa XI.*, 1701; Filippo Barigioni (1693–1753), *Castrum doloris papeže Klementa XII. v bazilice sv. Petra ve Vatikánu*, 1740; Filippo Barigioni (1693–1753) – Carlo Marchionni (1702–1786), *Smuteční výzdoba hlavního oltáře baziliky S. Clemente v Římě při pohřebním obřadu za polského krále Augusta II. (1670–1733)*; Giovanni Battista Sintes (kolem 1680–1760), *Efemerní slavnostní architektura pro ohňostroj „Parnas s Apollónem a múzami“*, postavená na objednávku vyslance neapolského krále Fabrizia Colonny na vigílii svátku sv. Petra a Pavla, 1733; Ferdinando Fuga (1699–1781) – Michele Sorello (kolem 1700–kolem 1765), *Efemerní slavnostní architektura pro ohňostroj s chrámkem věnovaným Neapoli na Piazza di Spagna v Římě postavená k oslavě sňatku Karla Bourbonského s Marií Amálií Saskou*, 1738; Bartolomeo Sansone Sgrilli (činný ve Florencii kolem 1735–1755), *Triumfální brána na oslavu vjezdu Františka III. Lotrinského a Marie Terezie do Florencie 20. ledna 1739*; Salvator Colonnelli Sciara, *Prospekt římského Piazza Novona – lidová slavnost a efemerní architektura pro ohňostroj k oslavě narození francouzského korunního prince*, 1729.

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20236, Mitt. Saal 84–A–9

Liber 67

Sébastien Le Clerc (1637–1714), *Tractat Von der Bau- Kunst, oder Architectur mit Anmerkungen Und über aus nutzlichen observationen. Vor die Junge Leüthe, welche sich in dieser schönen Kunst appliciren wollen. Durch H^{rn} Sebastien Le Clerc. s. a.*

manuskript, 160 ff., hnědá kožená vazba 240 × 195 mm, na hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament, zlacený nápis na červeném štítku: *TRACTAT/ VON DER/ ARCHITEC/ MR. CLERC*

na titulním listě vlastnický přípis nahoře: *Liber 67. Frantz Antoni Grimm* – dole *No 15. Von den Band 36. x. Franc: Grim.*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

Manuskript *Tractat von der Baukunst* z Grimmovy pozůstalosti představuje přepis textových pasáží z německého vydání Le Clerkova *Traité d'architecture* (Paříž 1914), které vyšlo v roce 1759 v Norimberku. Titulní list je opatřen ještě starším vlastnoručním Grimmovým přípisem o ceně zakoupeného svazku s odkazem na Grimmovo starší číslování kolekce knih. Grimm vlastnil jako pendat k tomuto manuskriptu druhý obrazový díl Le Clerkova traktátu vydaný v Paříži 1714, který je označen stejným pořadovým číslem *Liber 67*, původně byl patrně první Grimmovou akvizicí, na kterou odkazuje původní číslo *No 1*.

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. IV 33631, Kl. Saal 46–E–62

Sébastien Le Clerc (1637–1714), *Traité d'architecture ... Second volume, contenant les figures*, s. l., s. a. [Paris: Pierre Giffart, 1714].

kožená vazba 245 × 195 mm, na hřbetě tlačený a zlacený vegetabilní ornament, zlacený nápis na červeném štítku: *MR. LE CLERC/ TRAITÉ/ D'ARCHITECT./ FIGUR.*; [2] listy, 181 tab.

na titulním listě vlastnický přípis perem: *No 1. Franc. Grim.*, na titulním listě k první části nahoře perem: *Liber 67. Frantz Antoni Grimm.*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 844, Gr. Saal 5–C–5

Liber 69

Giovanni Battista Baratteri (1601–1677), *Architectura d'aque*, Piacenza: nella Stampa Camerale di Giovanni Bazachi, 1656.

kožená vazba 290 × 200 mm, na hřbetě načervenalý štítek se zlaceným nápisem: *ARCHITET/ D'ACQUE/ DI/ BARATTERI*

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 69. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 3832, Gr. Saal 19–A–14

Liber 72

Euclides – Anton Ernst Burckhard von Birckenstein, *Teutsch-Redender Euclides. Oder Acht Bücher Von Denen Anfängen Der Meß- Kunst... in Teutscher Sprach eingerichtet und bewiesen Durch A. E. B. V. P.*, Wien: Philipp Fievet, 1694.

hnědá kožená vazba 210 × 180 mm, na hřbetě tlačený a zlacený dekor, zlacený nápis na červeném štítku: *TEUTSCH/ REDENDER/ [E]UCLIDES*

na titulním listu vlastnický přípis perem: *Liber 72 Frantz Antoni Grimm*, vpravo dole starší přípis: *No 7. Fr. Grim./ constat 18 (?) fl. 36 x*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II–20020, Mitt. Saal 80–B–19

Liber 75

John Michael Wright (asi 1617–1694), *Ragguaglio della solenne comparsa, fatta in Roma gli otto di gennaio MDCLXXXVII dall' Illustrissimo, et Eccellentissimo Signor Conte di Castelmagne ambasciadore straordinario della Sagra Real Maestà di Giacomo Secondo Rè d'Inghilterra, Scozia, Francia et Ibernica, difensore della fede alla santa sede apostolica, in andare pubblicamente all'udienza della Santità di Nostro Signore Papa Innocenzo XI da Giovann Michele Writ*, Roma: nella Stamperia di Domenico Antonio Ercole, 1687.

papírová vazba potažená pergamenem 410 × 275 mm, na hřbetě papírový štítek, perem: *Ragguaglio della Sol[enne] / [co]mparsa*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem *Liber 75. Frantz Antoni Grimm*
na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10911, Gr. Saal 59–A–4

Liber 79

Donato Giuseppe Frisoni (1683–1735), *Vuës de la Residence Ducale de Louisbourg - Unterschiedliche Prospect u. Grundriß deß Herzoglich Würtenbergischen Residenz Schlosses Ludwigsburg*, Augsburg: Jeremias Wolff, s. a.

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 79. Frantz Antoni Grimm*
Jednotlivé grafické listy z původního konvolutu byly rozptýleny v rájecké grafické sbírce.

Liber 80

Leonhard Christoph Sturm (1669–1719), *Auffrichtige Entdeckung, des zu Auffnahm der Länder und Commerciens höchst- nützlichen Nivellirens oder Wasserwägens, Finantzien- Rätthen, Beambten, Ingenieurern, Mechanicis, Landwirthen, Müllern ec. sehr nöthig zu wissen. Worinnen die auserlesenste bekandte Instrumenta zu verfertigen, und zu verbessern, auch andere neue anzugeben, und beyde zu gebrauchen mit Handgriffen aus sicherer Erfahrung getreulich angewiesen wird*, Augspurg: in Verlegung Jeremiae Wolffens Kunst-Händlersgedruckt bey Peter Detleffsen, 1715.

hnědá kožená vazba 330 × 220 mm, na hřbetě fragment papírového štítku, perem: *Entdeckung...*, [17] s., 4 tab.

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 80. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20249, Mitt. Saal 84–B–6

Liber 81

Giacomo Barozzi da Vignola (1507–1573), *Le due regole della prospettiva pratica di Iacomo Barozzi da Vignola con comentarij del R. P. M. Egnatio Danti*, Roma: nella Stamparia del Mascardi, 1644.

kožená vazba 340 × 245 mm, [10], 145, [5]

na s. 1 nahoře a na titulním listě vlastnický přepis: *Liber 81. Frantz Antoni Grimm*, na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 907, Gr. Saal 6–A–9

Liber 82

Johann Jakob Schübler (1689–1741), *Synopsis architecturae civilis eclecticæ, oder Kurtzer Entwurff von der zweyten Continuation, worinnen unterschiedliche Partial-Begriffe enthalten, welche in der Antiquen Geometria Elementari gegründet, und durch das nützliche Diagramma Quadrangulare, bey dem Umfang der Civil-Bau-Kunst ihren behenden Nutzen weisen, vornehmlich aber in gegenwärtigen zwölf Tabellen, nach einem Fudamentalen Methodo, die regulären Maximen anzeigen, die bey Verfertigung einer vollständigen Ichnographisch- und Orthographischen Invention und Delineation, des in den ersten zwölf Tabellen Adeliichen Wohn-Hauses, noch ferner erfordert werden ... in möglichste Deutlichkeit verfasst, inventirt, und gezeichnet von Johann Jacob Schübler*, Nürnberg: in

Verlag Johann Christoph Weigels Seel. Wittwe – gedruckt bey Loretz Bieling, 1733.

hnědá kožená vazba 335 × 220 mm, na hřbetě fragment papírového štítku, 64 s., XII tab.

na titulním listě vlastnický přepis perem: *Liber 82 Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20250, Mitt. Saal 84–B–7

Liber 83

A. E. M. [A. E. Martinelli], Accurata, molto utile e necessaria architettura, overo: l'ordine delle cinque colonne: Inventate dalli quattro più celebri e famosissimi autori Paladio, Scamozzi, Vignola, e Serlio... da A. E. M... Accurate, Höchst-nutzlich und nothwendige Architectur, Oder: Ordnung Deren fünf Säulen, Erfunden Von denen vier berühmtesten Autoribus Paladius, Scamozzi, Vignola, und Serlio... Von A. E. M., Wien: Johann Jacob Lidl – Jacob Wilhelm Heckenauer, 1727.

hnědá kožená vazba 355 × 235 mm, hřbet zdoben tlačeným a zlaceným vegetabilním dekorem, na hřbetě tlačený nápis: *MARTINELLI*, [2] listy, 6 tab., [8] listů (prázdné)

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 83 Frantz Antoni Grimm* – na versu předsádky starší škrtnutý přepis: *No: 24: / Franciscus Grim: Const 28 fl: x^{er}: –* v titulním listě dodatečně připsáno perem dvakrát *Martinelli*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20643, Mitt. Saal 89–B–19

Liber 84

Einleitung zu Laubwercken – soubor návrhů pro různé ornamenty a dekorativní prvky.

grafické listy různého formátu (54 tab.) vevázané v hnědé kožené vazbě (315 × 205 mm), jednotlivé listy dodatečně paginovány perem, obvykle vpravo nahoře (*N 1, 2, ...50*), vlepeno i několik nečíslovaných grafických listů menšího formátu, na prvním tab. (titulním listě první části) nahoře perem: *Liber 84. Frantz Antoni Grim*, na posledním pag. přepis perem *N 50 st*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

V albu je soustředěno několik menších souborů grafických listů, mezi kterými převažují reprodukce návrhů ornamentů a které pocházejí především z uměleckých vydavatelství v Norimberku a Augsburgu. První část tvoří návrhy pro zlatníky od Johanna Leonharda Eislera, *Gründlicher Anleitung zu Laub- und Bandel- Wercken* (Norimberk p. q. 1725), další část je uvozena titulním listem *Neu Inventirtes Laub und Bandel- Werck*, představuje opět soubor rytin z dvanáctidílného cyklu podle ornamentálních návrhů Johanna Leonharda Eislera, které vydal Johann Christoph Weigel (1654–1725). Od tab. 13 jsou zařazeny *Návrhy kartuší* podle Christiana Friedricha Rudolpha (1692–1754), které předesílá titulní list *Livre de Cartouches, nouvellement inventé par C. F. Rudolph*. Z následujícího souboru (od tab. 23) se dochoval pouze titulní list *Fünf nützliche Anleitung Zu annehmlicher Erfindung curieuse Ornamenten und artigen Einfassungen* (vydáno v Norimberku u Johanna Christoph Weigela). Od tab. 33 jsou vevázány *Návrhy krbů*, které pocházejí z augsburského vydavatelství Jeremiase Wolffa. Od tab. 40 *Portály a dveře kostelů a klášterů* podle návrhů G. Feuilleta vyryl Johann Leonhard Wüst, vydal Jeremias Wolff v Augsburgu. V albu jsou vevázány nečíslované grafické listy menšího formátu s návrhy brněnského uměleckého zámečnicka Heinricha Gottfrieda Forstera, které patří k souboru Forsterových návrhů, které byly vydány v Brně v roce 1745 pod názvem „*Neu Inventirtes Schlosser Bűchlein Gezeichnet und Gestochen Durch Heinrich Gott Friett Forshter Purgl: Schlosser Meister und Cu Gleich Eissen Schnerter in Brinn*“. K brněnskému prostředí se vztahují ještě další čtyři nesig-nované grafické listy (za tab. 36), které zachycují brněnské barokní („nově postavené“) kašny, kašnu

Parnas na Zelném trhu podle návrhu Johanna Fischera z Erlachu, kašnu Ignaze Johanna Bendla na bývalém Dolním rynku (dnes v nádvoří Moravského zemského muzea) a dnes již neexistující kašnu z Dominikánského náměstí. Tyto rytiny pak doplňuje vyobrazení brněnského draka, jehož autorem je stejný rytec jako v případě listů s kašnami. K moravskému prostředí se váže ještě grafický list uničovského rytce Ignáce Zeidlera, který pochází z cyklu věnovanému slavnostní výzdobě Svatého Kopečku u Olomouce se slavnostní výzdobou při příležitosti oslav stoletého výročí nalezení a korunovace milostného obrazu Panny Marie v roce 1732.

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 10738, Gr. Saal 57–B–4

Liber 85

Andrea Pozzo (1642–1709), *Perspectivae pictorum atque architectorum...I–II*, Augustæ Vindelicorum: Impensis Jeremiæ Wolffii, Techniopolæ – Typis Petri Detleffsii, 1708–1709.

Souběžný titul: *Der Mahler und Baumeister Perspectiv... I–II*, Augsburg: verlegt Jeremias Wolff Kunsthändler – Druckts Pet. Detleffsen, 1708–1709.

temně hnědá kožená vazba 320 × 210, na hřbetě papírový štítek, perem: [...] *Mahler/ und Bau=meister/ Perspectiv*, na zadním přidešti papírový štítek, perem: *Andrea Pozzo./ üb. J. Boxbarth/ Perspectiva Pictor/ rum atque Archi-/ tectorum/ der Mahler und Baumeist./ Perspective./ I B. F.*

na frontispisu nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 85. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20169, Mitt. Saal 83–B–12

Liber 86

Johann Jakob Sandrart (1655–1698), *Altaria et sacella varia templorum Romæ, a celeberrimis quondam architectis structa, quibus sistuntur singulorum orthographia exterior scenographia, ichnographia: cum additis ubique mensuris*. Norimbergæ: Joannis Jacobi de Sandrart, s. a. – *Insignium Romæ templorum prospectus exteriores et interiores a celebrioribus architectis inventi, nunc tandem suis cum plantis ac mensuris septuaginta tribus figuris aeri incisus in luce editi*, Norimbergæ: Joannis Jacobi de Sandrart, s. a.

vazba papírová potažená hnědým sametem 365 × 255 mm, na hřbetě zbytek papírového štítku, na zadním přidešti papírový štítek, perem: *Sandrart. Altaria et sacella/ varia templorum/ I B. F.*

na titulním listě 1. tom. vlastnický přípis: *Liber 86. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20624, Mitt. Saal 89–A–17

Liber 92

Johann Vogel, *Die moderne Bau-Kunst, Mit Vorstellung Accurater Modellen, Fürtrefflicher Dach-Wercken, Hohen Helmern, Frantzösisch und Holländischen Creutz-Dächern, auch Wiederkehrung, Imgleichen von Herrlichen Palais, schönen Kirchen, Bibliothequen und Thürmen, auch bequemen Raht- und Wohn-Häusern, Wieauch Verschiedenen Arten Brücken, Schleusen, Dämmen, Wasser- und Hand-Mühlen, item: Pressen, Windel-Stiegen und andern vortheilhaftten Maschinen,....*, Hamburg: Benjamin Schiller – gedruckt bey Conrad Neumann, 1708.

papírová vazba potažená okrovým škrobovým papírem 340 × 235 mm, na hřbetě štítek, perem: *die Moderne Baukunst von Johann/ Vogel*, [26] s., tab. I–LVIII (LVIII chybí)

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 92 Frantz Antoni Grimm*

předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20736, Mitt. Saal 90–A–11

Liber 95

Sebastiano Serlio (1475–1552), *Die gemaynen Reglen von der Architectur, über die fünf Manieren der Gebeu, zu wissen, thoscana, dorica, ionica, corinthia, und composita...*, Antorf: Coecke, 1542 (překlad Pieter Coecke van Aelst).

polokožená vazba 360 × 260 mm, s deskami potaženými tmavě hnědým kroupenatým papírem, na zadním přideštit papírový štítek, perem: *Serlii die gemeinen Regeln von der Architectur. I B. F.*, 72 fo, připojena 1 tab. s perokresbami táflování

na titulním listě vlastnický přepis perem *Liber 95 Frantz Antoni Grimm*

předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20443, Mitt. Saal 87–A–11

Liber 96

Eukleides – Heinrich Meissner, *Des Gantzen In XV. Büchern bestehenden Teutschen Euclidis...* Hamburg: Valentin Heiness – Heinrich von Wiering, s. a. [asi 1696?]

papírová vazba potažená okrovým škrobovým papírem 330 × 210 mm, na hřbetě štítek, perem: *der deutsche Euclid*, na zadním přideštit fragment papírového štítku, perem: *Heinrich*

na titulním listě nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 96. Frantz Antoni Grimm*, dole starší přepis: *No 13. Franc. Grim.* <škrtnuto>

na předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20963, Mitt. Saal 93–B–36

Liber 105

Christian Scheßler, *Demonstrationes Mathematicæ oder Untersuchung derer Mathematischen Wahrheit- und Unwarheiten; allwo von der Arithmetica, Geometria, Stereometria, Mechanica, Brenn-Spiegeln, Fortification und Trigonometria gründlich gehandelt...*, Dreßden: Christian Scheßler – Johann Christoph Zimmermann, 1698.

papírová vazba polepená kroupenatým papírem 300 × 190 mm, na hřbetě štítek, perem: *Demonstratio/ nes/ Mathe/ mati/ cae*

na titulním listě nad středem vlastnický přepis perem: *Liber 105. Frantz Antoni Grimm*

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 11395, Gr. Saal 65–Unten–3

Liber 106

Adam Freitag, *Architectura militaris, nova et aucta oder neue vermehrte Fortification von Regular Vestungen, von Irregular Vestungen und Aussenwercken. Von praxi Offensiva und Defensiva; auff die neweste niederländische Praxin gerichtet und beschrieben durch Adamum Freitag*, (rozšířené a přepracované vydání), Leyden: Bonaventura – Abraham Elzeviers, 1642.

kožená vazba 295 × 205 mm, na hřbetě fragment papírového štítku, perem: [Architettura] *Mi/ litar/ ia/ von Adam/ Freitag*

na dedikaci nahoře vlastnický přepis perem: *Liber 106 Frantz Antoni Grimm*, na předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 11262, Gr. Saal 63–B–19

Liber 107

Leonhard Christoph Sturm (1669–1719), *Freundlicher Wett–Streit Der Französischen, Holländischen und Teutschen Kriegeres–Bau–Kunst, Worinnen Die Befestigungs–Manier des Hrn. von Vauban an Neu–Breisach, Die Beste Manier des Hrn. von Coehoorn und Zweyerley Vorstellungen der von L. C. Sturm publicirten, und nach des weit–berühmten Hrn. George Rimplers Maximen eingerichteten Manier; In achtzehnen accuraten Rissen mit allen nöthigen Umständen vor Augen geleet, Nach den Bau–Kosten und Raum dudrch einen ausführlichen Calculum überschlagen, Und Gantz unpartheyisch gegen einander in Vergleichung gestellet werden*, Augspurg: in Verlegung Jeremiae Wolffens Kunst–Händlern–gedruckt bey Peter Detleffsen, 1718.

hnědá kožená vazba 340 x 230 mm, na hřbetě fragment papírového štítku, perem: [...] *Bau/ [...]*
tung

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 107. Frantz Antoni Grimm*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm–Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 12098, Mitt. Saal 5–A–3

Liber 108

Leonhard Christoph Sturm (1669–1719), *Gründliche und Practische Unterweisung, Wie man Fang–Schläussen und Roll–Brücken, Nach der besten heutigen Art, von Holtz und Stein, starck, beständig und bequem bauen solle, Samt einigen neuen Erfindungen von den Bedoppelten Schlag–Brücken, und Einem gründlichen Beweiß, daß es an den meisten Orten in Teutschland zu der Schiffahrt sey Roll–Brücken zugebrauchen*, Augspurg: Jeremias Wolff – gedruckt bey Peter Detleffsen, 1715.

papírová vazba potažená okrovým škrobovým papírem 320 × 210 mm, na hřbetě fragment papírového štítku, perem: *Unterweisung... und Roll Brücken...*, [38] s., VIII tab.

na titulním listě nahoře vlastnický přípis perem *Liber 108. Frantz Antoni Grimm*, na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm–Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20251, Mitt. Saal 84–B–7

Liber 115

Hans Vredeman de Vries (1527–1606), *Perspective*, Lugduni Batavorum, Henric Hondius, 1604 – *Perspective pars altera, in qva*, Lugduni Batavorum, Henric Hondius, 1605 – Hans Vredeman de Vries – Paul Vredeman de Vries, *Architectura*, Lugduni Batavorum: Henric Hondius, 1607.

polokožená vazba 275 × 395 mm, desky s tmavě hnědým kropenatým patírem, hnědý kožený hřbet zdoben tlačenými lineárními rámy, papírový štítek, perem: *Perspective [id]/ est celeberrima ars/ [inspi]cientis aut transpicie[ntis/ ocu]lorum aciei*

na titulním listě *Perspective* nahoře perem *Liber 115. Frantz Antoni Grim*, vpravo dole starší přípis perem (škrtnuto): *Nº: 22(?) / Franciscus Grim Const...*

na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm–Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 21130, Mitt. Saal 95–A–20

Liber 123

Agostino Masucci, *Delle lodi delle belle arti, orazione e componimenti poetici detti in Campidoglio in occasione della festa del concorso celebrata dall'insigne*

Accademia del Disegno di San Luca l'anno 1739, Roma: Giovanni Maria Salvioni, 1739.

papírová vazba potažená okrovým škrobovým papírem 264 × 195 mm, na hřbetě papírový štítek, perem: *Delle Lodi delle Belle Arti*, 102 s., přivázáno 11 tab. sonetů
na titulním listě nahoře perem: *Liber 123 Frantz Antoni Grimm*
na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec n. Sv., sign. IV 32137, Gang. Zim. VI-B-13.

Liber 149

Röm. Kayserl. auch zu Hungarn und Böhaimb Königl. Majestät Ertz-Hertzogen zu Oesterreich ec. Verneuerte Bau- Holtz Satz- und Ordnung, Wien: Leopold Voigt, 1694 – *Der Römischen Kayserlichen auch zu Hungarn und Böhaimb Könighlichen Mayestätt ec. Leopoldi Ertz-Hertzogens zu Oesterreich Unsers Allergnädigsten Herrn Neue Satz- und Ordnungen*, Wien: Leopold Voigt, 1689.

papírová vazba s červenožlutomodrým papírem 280 × 190 mm
na titulním listě uprostřed vlastnický přípis *Liber 149. Frantz Antoni Grimm*
na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 632, Gr. Saal 2-D-36

Liber 164

Die Fünf Species die Regula Detri in gantzen undt gebrochenen Zählen, die Regula Conversa quinque, Societatis, Factorey, Wechßel, Stich, gewinnen= undt Verlust Rechnung, und Regula Alligationis.

manuskript, papír, 61 ff., 350 × 235 mm, hnědá kožená vazba, na hřbetě papírový štítek, perem: *Die fünf species die/ regula de tri in ganzen/ und gebro/ zählen.*

na fol. 1a dole vlastnický přípis perem: *Liber 164us. Frantz Antoni Grimm*
na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. Kl. Saal, 46-F-35, od roku 1956 Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (dále jen UMPRUM v Brně): Státní Umělecko průmyslové muzeum, pobočka v Brně, Kniha rukopisů Fr. Ant. Grimma inv. č. 2600/1/G, Knihovna Moravské galerie Brno (dále jen MG) sign. ST E 13463/1-52 296

Liber 165

Ussus regulae pantomechanicae Mich. Coigneti Antverpiensis – Grundriss der geometrie – Fortificationen.

manuskript, papír, 72 ff., 310 × 220 mm, hnědá kožená vazba

na fol. 1a vlastnický přípis perem: *Liber 165. Frantz Antoni Grimm*
na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796
knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. Kl. Saal, 46-F-24, od roku 1956 UMPRUM v Brně: Státní Umělecko průmyslové muzeum, pobočka v Brně, Kniha rukopisů Fr. Ant. Grimma inv. č. 2600/9/G, Knihovna MG Brno, sign. ST E 13463/9-52 304

Liber 166

Elementa arithmeticae practicae.

manuskript, papír, 127 ff., 325 × 215 mm, hnědá kožená vazba, na hřbetě původně na červeném štítku: *MILIT-/ARVM* a novější papírový štítek, perem: *Elementa/ Arithmeti-/ cae/ practicae*

na fol. 1a vlastnický přípis perem: *Liber 166us. Frantz Antoni Grimm*
na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. Kl. Saal, 46–F–28, od r. 1956 v UMPRUM v Brně: Státní Umělecko průmyslové muzeum, pobočka v Brně, Kniha rukopisů Fr. Ant. Grimma inv. č. 2600/4/G, Knihovna MG Brno, sign. ST E 13463/4.–52 299

Liber 167

František Antonín Grimm, *Elementa arithmeticae practicae*, 1733–1734.

manuskript, papír, 168 ff., 320 × 220 cm, hnědá kožená vazba, na hřbetě papírový štítek, perem: *Elementa/ Arithme/ ticae*

na fol. 1a nahoře vlastnický přepis: *Liber 167 – Frantz Antoni Grimm – značeno vpravo dole: In Anno 1733 Von/ mir Frantz Antoni Grim/ k. k. Academicus Militaris.*

na předním na předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796 knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. Kl. Saal, 46–F–25, od r. 1956 v UMPRUM v Brně: Státní Umělecko průmyslové muzeum, pobočka v Brně, Kniha rukopisů Fr. Ant. Grimma inv. č. 2600/8/G, Knihovna MG Brno, sign. ST E 13463/8.–52 303.

Liber 170

František Antonín Grimm, „*L’art de camper – Architecture militaire*“, 1741.

manuskript, původně 124 listů svázaných do knihy (32 listů chybí), vevázáno do konvolutu 575 × 420 mm, vazba polokožená s deskami potaženými temně hnědým papírem s geometrickým vzorem, na deskách přepis perem: *L’art de Camper/ Architecture Militaire*, na titulním listě: *Architecture/ Militaire/ ou L’Art de Forti= / fier & de Defendre/ les Places, avec/ L’Attaque/ d’ (...) elles./ Anno: MDCCXLI./ L: De’ Toux. – L’Art de Camper/ Les ARMÉES/ en toute Espece/ de Terrain & la/ Maniere de les/ Retrancher ./ Anno: 1741./ F. Grime.*

na titulním listě vlastnický přepis při pravém okraji uprostřed perem (svisle) *N^o: 1/ Liber 170./ Franz Antoni Grimm/ Bestehend in 124.* [původně 109-škrtnuto a nadepsáno] *stuck rissen.*

na zadním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

Konvolut obsahuje především kresby fortifikací a taktických bitevních plánů od architekta Františka Antonína Grimma, a to především podle Vaubana, ke kterým jsou připojeny tištěné mapové listy (13 tab). Tři mapy Francie, Itálie a střední Evropy jsou opatřeny Grimmovými vlastnoručnými poznámkami o jeho cestách, např. *Landt Chartten, über Tüschlandt/ welche ich mich Bedient habe/ auff Meiner Reisse, in Anno/ 1741 – Frantz Anton Grimm/ Ingenier et Architect./ geherig.*

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. I 11638, Gr. Saal, Tisch 70–B–7

Liber 171

Konvolut architektonických návrhů a kreseb

manuskript, papír, 210 tab. různého formátu vevázáno do konvolutu 360 × 265 cm, vazba polokožená hnědá s deskami potaženými hnědým papírem

na tab. 1 vlastnický přepis *Liber 171/ Frantz Antoni Grimm*, předním přidešti ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

Konvolut obsahuje převážně nákresy portálů, oken, detaily výzdoby okenních šambrán, frontonů, nik a dalších architektonických prvků (římasy), které zhotovil František Antonín Grimm podle významných realizovaných staveb nebo projektů, především římských paláců a kostelů, nebo jeho vlastní návrhy (např. k zámku Vizovice, k augustiniánskému klášteru v Brně atd). V druhé části pak převažují návrhy výzdoby interiérů (mezi nimi též kresebné návrhy na výzdobu stěn a stropu od Johann Rosenzweiga), návrhy mobiliáře, krbů apod.

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 20390, Mitt. Saal 86–B–8

Liber 178

Wie man die horologia machen soll, die gerad gehn gegen Orient oder Occident.

manuskript, papír, 49 ff., 325 × 220 mm, vazba polokožená s deskami potaženými černě krope-
natým papírem, na hřbetě papírový štítek, perem: *Wie man die horologia/ machen soll die/ orient
oder occid*

na fol. 1a vlastnický přípis: *Liber 178–Frantz Antoni Grimm.*

na předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

Text německý a latinský; od fol. 25a nákresy konstrukce slunečních hodin, kresby perem a grafitem
různého formátu.

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. Kl. Saal, 46–F–26, od r. 1956 v UMPRUM v Brně: Státní
Umělecko průmyslové muzeum, pobočka v Brně, Kniha rukopisů Fr. Ant. Grimma inv. č. 2600/5/
G, Knihovna MG Brno, sign. ST E 13463/5.–52 300

Liber 180

Rationes et exempla arithmetica et germanice.

manuskript, papír, 66 ff., 205 × 165 mm, vazba papírová s okrovým škrobovým papírem, na hřbetě
papírový štítek, perem: *Rechen-Büchel*

na fol. 1b vlastnický přípis: *Liber 180 Frantz Antoni Grimm m. p.*

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. III 30425, Kl. Saal, 46–F–1

Liber 182

Die alte Strategie betreffend – album grafických listů

bez titulního listu, na předsádce nahoře přípis perem: *Kupferstiche die alte Stra-
ategie betreffend*, druhá část s náměty chinoiserií uvozena titulem *Chieneese en
Vremdenn Asie* (Amsterdam: Pieter Schenk, s. a.)

papírová vazba s okrovým škrobovým papírem 310 × 205 mm, vevázáno 45 tab. grafických listů
tvořících dva námětové soubory: první část je věnována vyobrazením vojenských postavení, oblé-
hacích strojů apod., druhou část tvoří orientální figurální výjevy od nizozemského grafika a vyda-
vatele Pietera Schenka (1660–1718/19), např. čínští hudebníci, čínská šlechta, japonské děti)

na 1. tab. nahoře vlastnický přípis perem: *Liber 182 Frantz Antoni Grimm*

na předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. II 21155, Mitt. Saal 95–B–24

Liber 183

Perspectiv-Reiss-Kunst.

manuskript, papír, 84 ff., 340 × 220 mm, vazba papírová s okrovým škrobovým papírem, na hřbetě
papírový štítek, perem: *Perspectiv Reiß/ Kunst.*

na fol. 1a vlastnický přípis: *Liber 183. Frantz Antoni Grimm*

předním přideštit ex libris knížete Karla Josefa ze Salm-Reifferscheidtu z roku 1796

Předlohou manuskriptu *Perspectiv- Reiss-Kunst* je německá edice traktátu o perspektivě pařížského
jezuity Jeana Baptisty Dubreuila (1602–1670), který z francouzštiny přeložil augsburský zlatník
a mědirytec Johann Christoph Rembold pro augsburského vydavatele Jeremiase Wolffa (Augsburg
1710). Název rukopisné učebnice perspektivy, která neobsahuje titulní list, koresponduje s podtitu-
lem německého vydání a byl patrně druhotně převzat z opakujícího se nadpisu ilustrací.⁴²

knihovna SZ Rájec nad Svitavou, sign. Kl. Saal, 46–F–33, od r. 1956 v UMPRUM v Brně: Státní
Umělecko průmyslové muzeum, pobočka v Brně, Kniha rukopisů Fr. Ant. Grimma inv. č. 2600/2/
G, Knihovna MG Brno, sign. ST E 13463/2.–52 297

⁴² Ingerle (pozn. 7), s. 98–100.

„GRIMMISCHE COLLECTION ORIGINAL ZEICHNUNGEN UND ARCHITECTUR BÜCHER“

Der Buch- und Grafiknachlass von Franz Anton Grimm in Raitz

Der vorliegende Beitrag ist eine Ergänzung zur Biographie des Brüner Ingenieurs und Architekten Franz Anton Grimm (1710–1784) als Sammler von Kunstbüchern und Grafiken, sowie der Versuch einer Präzisierung der allgemeinen Angaben in der kunsthistorischen Fachliteratur über Grimms bemerkenswerte Sammlung von Plänen, Manuskripten, Grafikblättern und Architekturbüchern, die sich im Salmschen Schloss in Raitz an der Svitava erhalten hat. Bestreben der Verfasserin war es, eine möglichst vollständige Übersicht der Buchbände aus Grimms Nachlass zu geben, die in den Bibliotheksbeständen von Schloss Raitz/Rájec nad Svitavou und der Mährischen Galerie ausgemacht werden konnten. Grimms Sammlungskomplex ist außergewöhnlich und einzigartig, weil in Mähren kein vergleichbarer, physisch erhaltener Nachlass eines Architekten verfügbar ist; über Kunst- und Buchsammlungen der hiesigen bildenden Künstler werden wir lediglich lakonisch durch Archivverzeichnisse und Nachlassinventare informiert. Eine konzentrierte Auswertung und systematische Interpretation von Grimms Plänesammlung wurde bereits von Jiří Kroupa in mehreren Studien und Artikeln präsentiert [Anm. 1–3, 6]. Der Nachlass des Architekten wurde offenbar in den achtziger Jahren des 18. Jahrhunderts von Karl Josef Altgraf Salm-Reifferscheidt (1750–1838) als komplette Sammlung erworben (unter anderen Buchakquisitionen von Karl Josef tauchen sich wiederholende Titel auf). Einen Einblick in Grimms Bibliothek gibt ein undatiertes handschriftliches Verzeichnis mit dem Titel „Grimmische Collection Original Zeichnungen und Architectur Bücher“, das in einem der Architekturkonvolute von Plänen eingelegt war [Anhang I.]. Unter den Buchbänden, die im Bibliotheksbestand von Raitz identifiziert werden konnten und die der Beschreibung im handschriftlichen Verzeichnis und Grimms eigener Nummerierung der Buchwerke entsprechen, besteht eine beträchtliche Disproportion. Das lediglich aus 72 Posten bestehende Verzeichnis stellt bereits eine Auswahl aus Grimms ursprünglicher, mindestens 183 Bände zählender Sammlung dar und erfasst nur den Teil der Sammlung, der nach Schloss Raitz gebracht wurde [Anhang II. Verzeichnis der Bibliothek von Franz Anton Grimm im Schloss Raitz an der Svitava].

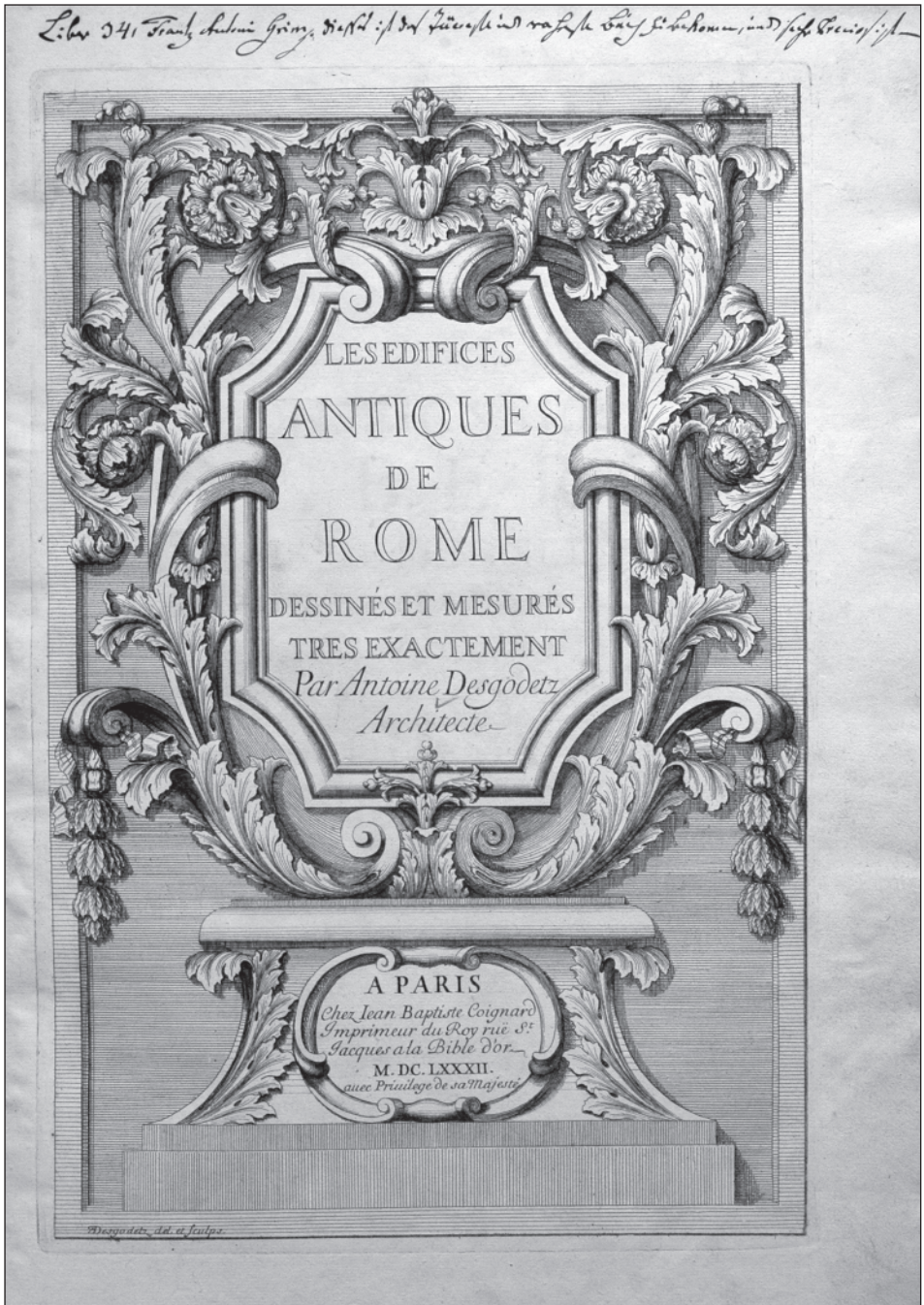
Den größten, repräsentativen Anteil der Bände in Grimms Bibliothek bilden italienische Drucke, ferner Bücher von deutschen Verlagen, in fast identischer Anzahl sind französische Publikationen vertreten, die um lediglich vier lateinische Werke ergänzt werden. Die überwiegende Mehrheit der Bücher sind zu Grimms Lebzeiten erschienen, 19 Bände stammen aus dem 17. Jahrhundert, Grimms älteste Akquisitionen sind Mitte 16. Jahrhundert erschienene klassische Werke über Architekturtheorie (Vitruvius, Alberti, Sebastiano Serlio). Grimms Bibliothek setzt sich thematisch zusammen aus klassischer Architekturtheorie (Alberti, Sebastiano Serlio, François Blondel), aus eklektischen, praktischen Architekturhandbüchern mit Illustrationen von Modellentwürfen (Daniel Stettner, Johann Vogel), aus Werken, die sich auf militärische Bauten und Festungsbau spezialisieren (Bernard Belidor, Adam Freitag, Leonard Christoph Sturm), aus Publikationen, die den Bau von speziellen Versorgungsnetzen abhandeln, wie beispielsweise die Regulierung von Flussläufen, Konstruktion von Wasserbauwerken, Brücken, oder Traktate über die Perspektive (Sebastiano Serlio, Vignola, Vredeman de Vries, Andrea Pozzo, eine Abschrift der deutschen Ausgabe des Lehrbuchs über die Perspektive des französischen Jesuiten Jean Baptist Dubreuil), aus Titeln über Mathematik und Geometrie (Übersetzungen und Kommentare von Euklid vom Ende des 17. Jahrhunderts). Einen beträchtlichen Teil der Bibliothek des Architekten bilden Werke über zeitgenössische Architekturen, ein umfangreiches Grafikkompodium mit Proben italienischer, vor allem römischer Architekturen (Domenico de Rossi, Filippo Bonanni, Girolamo Fonda, Giuseppe Vasi, Johann Jakob von Sandrart, Ferdinando Ruggieri).

Deutsche Übersetzung von Bernd Magar

Původ snímků – Photographic Credits – Fotonachweis:

1–4: Národní památkový ústav – odborné územní pracoviště Brno

1. Antoine Babuty Desgodetz, Les édifices antiques de Rome, Paris: Jean Baptiste Coignard, 1682 – titulní list / Tittelblatt [Liber 34]

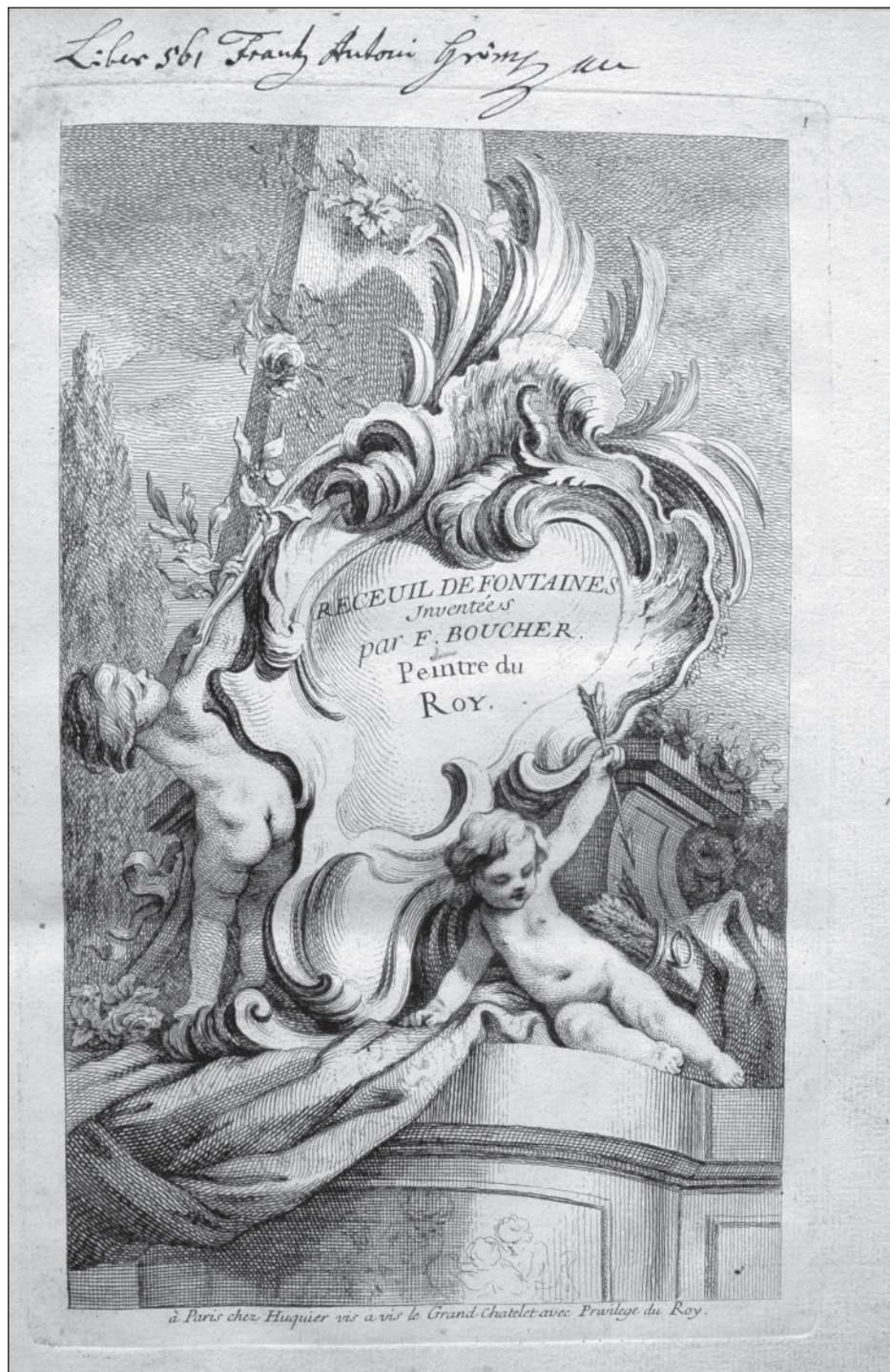

2. Donato Giuseppe Frisoni, Vuës de la Residence Ducale de Louisbourg. Unterschiedliche Prospect u. Grundriß deß Herzoglich Würtembergischen Residenz Schloßes Ludwigsburg, Augsburg: Jeremias Wolff, s. a. [Liber 79]

3. Giovanni Battista Sintes, Efemerní slavnostní architektura „Parnas s Apollónem a múzami“ pro ohňostrož / Ephemere Festarchitektur mit Apollon und Museen auf Parnass für ein Feuerwerk, 1733 [Liber 66]

4. François Boucher, Receuil de fontaines, Paris s. a. – titulní list / Tittelblatt [Liber 56]